

01 Príhovor Svätého Otca pri uvítacej ceremónii v Paláci Guanabara 22. júla 2013

Pani prezidentka,
ctené authority,
bratia a priatelia!

Boh vo svojej láskavej prozreteľnosti chcel, aby prvá medzinárodná cesta môjho pontifikátu mi ponúkla možnosť vrátiť sa do milovanej Latinskej Ameriky, konkrétne do Brazílie, národa, ktorý je hrdý na svoje pevné putá so Svätou stolicou a na hlboké prežívanie viery a priateľstva, ktoré ho vždy držali zjednotený jedinečným spôsobom s Petrovým nástupcom. Vzdávam vďaka za túto Božiu dobrotivosť.

Naučil som sa, že pre získanie prístupu k brazílskemu ľudu je potrebné vstupovať cez portál jeho obrovského srdca. Nech je mi teda v tejto chvíli dovolené citlivo zaklopať na túto bránu. Prosím o dovolenie vstúpiť a prežiť s vami tento týždeň. Nemám zlato, ani striebro, ale prinášam to najcennejšie, čo som dostal: Ježiša Krista! Prichádzam v jeho mene, aby som živil plameň bratskej lásky, ktorý planie v každom srdci. A prajem si, aby sa ku všetkým a ku každému jednému dostal tento môj pozdrav: „Kristov pokoj nech je s vami všetkými!”

S poklonou pozdravujem pani prezidentku a ctených členov jej vlády. Ďakujem jej za vrele privítanie a za slová, ktorými prejavila radosť Brazílčanov z mojej prítomnosti medzi nimi. Pozdravujem aj pána guvernéra tohto štátu, ktorý nás láskavo hostí vo vládnom paláci a primátora Ría de Janeiro, ako aj členov diplomatického zboru akreditovaného pri brazílskej vláde, ďalších prítomných predstaviteľov a všetkých tých, ktorí pracovali na tom, aby sa táto moja návšteva stala realitou.

Vrúcnyimi slovami sa chcem obrátiť aj na mojich bratov biskupov, na ktorých pleciach spočíva úloha viesť Božie stádo v tejto obrovskej krajine, a na ich milované partikulárne cirkvi. Touto mojou návštevou chcem pokračovať v pastoračnej misii vlastnej biskupovi Ríma utvrdzovať bratov vo viere v Krista, povzbudzovať ich v dosvedčovaní opodstatnenia nádeje, ktorá pramení z neho, a podnecovať ich, aby všetkým ponúkali nevyčerpatel'né bohatstvo jeho lásky.

Ako je známe, hlavný dôvod mojej prítomnosti v Brazílii presahuje jej hranice. Prišiel som totiž kvôli Svetovým dňom mládeže. Prišiel som, aby som sa stretol s mladými, zidenými zo všetkých kútov sveta, ktorých priťahla otvorená náruč Krista Vykupiteľa. Chcú nájsť útočisko v jeho objatí, priamo pri jeho srdci, a nanovo sa započúvať do jeho jasného a mocného volania: „Chod'te a získavajte učeníkov zo všetkých národov”.

Títo mladí pochádzajú z rôznych kontinentov, hovoria rôznymi jazykmi, sú nositeľmi rôznorodých kultúr, a predsa nachádzajú v Kristovi odpovede na svoje najvyššie a spoločné aspirácie. Tak môžu zasýtiť hlad po jasnej pravde a autentickej láske, ktoré ich zjednocujú napriek všetkým rozdielom.

Kristus im ponúka priestor, pretože vie, že niet silnejšej energie ako tá, ktorá sa uvoľní zo srdca mladých, keď sú zachytení skúsenosťou priateľstva s ním. Kristus dôveruje mladým a zveruje im budúcnosť tej misie, ktorá je jeho vlastnou misiou: „Chod'te a získavajte učeníkov“; chod'te za hranice toho, čo je ľudsky možné a vytvárajte svet bratov. Ale aj mladí dôverujú Kristovi: nemajú strach riskovať život spolu s Ním, ten jediný život, ktorý majú, pretože vedia, že neostanú sklamaní.

Na začiatku mojej návštevy v Brazílii som si dobre vedomý, že keď sa obraciam na mladých, hovorím aj k ich rodinám, k ich cirkevným spoločenstvám, k národom, z ktorých pochádzajú, ku spoločnostiam, ktorých sú súčasťou, k mužom a ženám, od ktorých vo veľkej miere závisí budúcnosť týchto nových generácií.

Je u vás bežné, keď rodičia povedia: „Deti sú zrenicou našich očí.“ Aký krásny je tento výraz brazílskej múdrosti, ktorá používa na označenie mladých zrenicu oka, to okno, cez ktoré vstupuje do nás svetlo a darúva nám zázrak videnia! Čo z nás bude, ak sa nebudeme starať o naše oči? Ako budeme môcť kráčať vpred? Mojím želaním je, aby si počas tohto týždňa každý z nás položil túto provokujúcu otázku.

Mladí sú oknom, cez ktoré vstupuje do sveta budúcnosť, a preto nám predkladajú veľké výzvy. Naša generácia sa ukáže hodná veľkosti prísľubu, ktorý je v každom mladom človeku, keď mu dokáže ponúknuť priestor, zabezpečiť mu materiálne a duchovné podmienky pre plný rozvoj, dať mu pevné základy, na ktorých bude môcť vybudovať svoj život, zaručiť mu bezpečie a vzdelávanie, aby sa stal tým, čím sa môže stať, odovzdať mu trvalé hodnoty, pre ktoré sa oplatí žiť, zaistiť mu transcendentný horizont pre jeho smäd po autentickom šťastí a pre jeho kreativitu v konaní dobra, odovzdať mu ako dedičstvo taký svet, ktorý zodpovedá meradlu ľudského života, prebudiť v ňom najlepšie predpoklady k tomu, aby bol protagonistom vlastnej budúcnosti a spoluzodpovedným za osud všetkých.

Na záver prosím všetkých o ústretovosť, a ak sa to dá, o empatiu, nevyhnutnú na nadviazanie dialógu medzi priateľmi. V tejto chvíli sa pápežove ramená načahujú do diaľky, aby objali celý brazílsky národ v jeho mnohostrannej ľudskej, kultúrnej a náboženskej bohatosti. Od Amazónie až po pampu, od vyprahnutých regiónov až po Pantanal, od malých dediniek až po metropoly, nech sa nik necíti byť vylúčený z pápežovej lásky. Ak to bude Božia vôľa, napozajtra mám v úmysle vás všetkých spomenúť Našej Panej z Aparecidy, zvolávajúc jej materskú ochranu na vaše domy a rodiny. Už teraz vás všetkých žehnám. Ďakujem za privítanie!

02 Homília pápeža Františka pri svätej omši v Bazilike v Aparecide 24. júla 2013

Ctihodní bratia v biskupskej a kňazskej službe,
drahí bratia a sestry!

Koľká radosť, že som mohol prísť do domu Matky každého Brazílčana, do Svätyně Našej Panej z Aparecidy! Deň po mojom zvolení za rímskeho biskupa som navštívil Baziliku Santa Maria Maggiore v Ríme, aby som Panne Márii zveril svoj úrad Petrovho nástupcu. Dnes som chcel prísť sem, aby som poprosil Máriu, našu Matku, za šťastný priebeh Svetových dní mládeže a aby som pod jej ochranu zveril život ľudu Latinskej Ameriky.

Chcel by som vám povedať najmä jedno. V tejto svätyni, kde sa pred šiestimi rokmi konala Piata generálna konferencia biskupov Latinskej Ameriky a Karibských ostrovov, sa stalo niečo prekrásne, čo som mohol osobne zakúsiť: vidieť, ako sa biskupi, ktorí pracovali nad témou stretnutia s Kristom, apoštolátu a misie, cítili byť povzbudzovaní, sprevádzaní a istým spôsobom inšpirovaní tisíckami pútnikov, ktorí sem každodenne prichádzali zveriť svoj život Panne Márii. Tá konferencia bola veľkým okamihom Cirkvi. A naozaj možno povedať, že *Dokument z Aparecidy* sa zrodil práve z tohto prepojenia práce pastierov a jednoduchej viery pútnikov, pod materskou ochranou Márie. Keď Cirkev hľadá Krista, klope vždy na dvere Matkinho domu a prosí: „Ukáž nám Ježiša!“ To od nej sa učíme pravému apoštolátu. Tu vidno, prečo Cirkev ide do misie vždy po stopách Márie.

Dnes, hľadiac na Svetové dni mládeže, ktoré ma priviedli do Brazílie, aj ja prichádzam a klopem na dvere domu Márie, ktorá milovala a vychovávala Ježiša, aby pomohla nám všetkým, pastierom Božieho ľudu, rodičom, vychovávateľom, odovzdať našim mladým hodnoty, ktoré ich urobia tvorcami spravodlivejšieho, solidárnejšieho a bratskejšieho národa i sveta. Preto by som chcel poukázať na tri jednoduché postoje: živiť nádej, nechať sa prekvapiť Bohom, žiť v radosťi.

1. Živiť nádej. Druhé omšové čítanie predstavuje dramatickú scénu: žena – je to postava Márie i Cirkvi – je prenasledovaná drakom – diablom –, ktorý chce zhltnúť jej dieťa. No táto scéna nie je scénou smrti, ale života, pretože Boh zasahuje a zachraňuje dieťa (porov. Zjv 12,13a.15-16a). Koľko ťažkostí je v živote každého jednotlivca, uprostred našich ľudí, v našich spoločnostiach. No akokoľvek veľkými sa môžu zdať, Boh nikdy nedopustí, aby sme sa v nich utopili. Zoči-voči skleslosti, ktorá sa môže vyskytnúť v živote, u toho, kto pracuje na evanjelizácii alebo kto sa snaží žiť vieru v úlohe otca či matky rodiny, chcem povedať s rozhodnosťou: majte vždy v srdci túto istotu: Boh kráča po vašom boku, ani na chvíľu vás neopustí! Nikdy nestráčajme nádej! Nikdy ju neuhasme vo svojom srdci! „Drak“, čiže zlo, je prítomný v našich dejinách, ale nie on je najsilnejší. Najsilnejší je Boh a Boh je naša nádej!

Pravdou je, že dnes takmer všetci, aj naši mladí, cítia lákadlá mnohých modiel, ktoré sa stavajú na miesto patriace Bohu a zdajú sa, že dávajú nádej: peniaze, úspech, moc, rozkoš. Často sa v srdciach mnohých rozhostuje pocit osamelosti a prázdna, vedúci k vyhľadávaniu kompenzácií v týchto pomínutelných idoloch. Drahí bratia a sestry, buďme svetlami nádeje! Majme pozitívny pohľad na realitu. Povzbudzujme k obetavosti, ktorá charakterizuje mladých, sprevádzajme ich, aby sa stávali protagonistami vytvárania lepšieho sveta. Sú silným motorom pre Cirkev a spoločnosť. Nepotrebujú iba veci, potrebujú predovšetkým, aby sa im ponúkli nemateriálne hodnoty, ktoré sú duchovným srdcom národa, pamäťou národa. V tejto Svätyni, ktorá je súčasťou pamäti Brazílie, ich môžeme doslova čítať: duchovnosť, obetavosť, solidarita, vytrvalosť, bratskosť, radosť – sú to hodnoty, ktorých najhlbší koreň spočíva v kresťanskej viere.

2. Druhý postoj: nechať sa prekvapiť Bohom. Kto je mužom či ženou nádeje, – tej veľkej nádeje, ktorú nám dáva viera –, vie, že aj uprostred ťažkostí Boh koná a nás prekvapuje. Príkladom toho je

aj história tejto svätyne. Traja rybári, po celodennej márnej námahe, keď vo vodách rieky Parnaíba nič nechytíli, nachádzajú v nich niečo nezvyčajného: vyobrazenie Panny Márie, Našej Panej Počatia (Nossa Senhora Conceição). Kto by si bol pomyslel, že miesto neplodného rybolovu sa raz stane miestom, na ktorom sa všetci Brazílčania môžu cítiť ako deti tej istej Matky? Boh vždy udivuje, ako nové víno v evanjeliu, ktoré sme počuli. Boh uchováva pre nás vždy len to najlepšie. Ale žiada, aby sme sa jeho láskou nechali prekvapiť, aby sme akceptovali jeho prekvapenia. Spoločnime sa na Boha! Keď sme od neho vzdialení, víno radosti a víno nádeje sa minie. Ak sa k nemu priblížime, ak zostaneme s ním, potom to, čo sa zdá byť studenou vodou, to, čo je ťažkosťou, to, čo je hriechom, premení sa na nové víno priateľstva s ním.

3. Tretí postoj: *žiť v radosti*. Drahí priatelia, ak kráčame v nádeji a necháme sa prekvapiť novým vínom, ktoré nám Ježiš ponúka, v našom srdci je radosť a nedá sa nám nebyť svedkami tejto radosti. Kresťan je radostný, nikdy nie smutný. Boh nás sprevádza. Máme Matku, ktorá sa vždy prihovára za život svojich detí, za nás, ako kráľovná Ester v prvom čítaní (porov. Est 5,3). Ježiš nám ukázal, že Božia tvár je tvár Otca, ktorý nás miluje. Hriech a smrť boli porazené. Kresťan nemôže byť pesimistom! Nemá tvár toho, kto sa zdá byť vo večnom smútku. Ak sme naozaj zamilovaní do Krista a cítime, ako nás miluje, naše srdce sa rozhorí takou radosťou, ktorá nakazí aj tých, čo žijú v našom okolí. Ako povedal Benedikt XVI: „Učeník si je vedomý, že bez Krista niet svetla, niet nádeje, niet lásky, niet budúcnosti.“ (Otvárací príhovor Konferencie v Aparecide, 13. mája 2007).

Drahí priatelia, prišli sme klopať na dvere Máriinho domu. Ona nám otvorila, pozvala nás ďalej a ukazuje nám svojho Syna. Teraz nás ona prosí: „Urobte všetko, čo vám povie“ (Jn 2,5). Áno, naša Matka, vynasnažíme sa robiť to, čo nám Ježiš povie. A budeme to robiť s nádejou, v dôvere v Božie prekvapenia a plní radosti. Nech sa tak stane.

**03 Modlitba zasvätenia pontifikátu, ktorú predniesol pápež František
po svätej omše 23. júla 2013 v bazilike národnej mariánskej svätyne v Aparecide**

Ó, Najsvätejšia Mária,
pre zásluhy nášho Pána Ježiša Krista
z tvojho milovaného obrazu v Aparecide
zosielaj prehojné požehnanie
na celú Brazíliu.

Ja, hoci nehodný
patriť k tvojim synom a dcéram,
zato plný túžby mať podiel na tvojom milosrdenstve,
padám k tvojím nohám
a zasväcujem ti svoju myseľ,
aby vždy myslela na lásku,
ktorú si zasluhuješ;
zasväcujem ti svoj jazyk,
aby ťa vždy chválil a šíril úctu k tebe;
zasväcujem ti svoje srdce,
aby ťa po Bohu milovalo nado všetko.

Prijmi ma, Kráľovná s nikým neporovnateľná,
ktorú nám ukrižovaný Kristus dal za Matku,
do blaženého počtu tvojich synov a dcér,
vezmi ma pod svoju ochranu,
pomáhaj mi vo všetkých mojich potrebách,
duchovných i časných,
zvlášť v hodine mojej smrti.

Žehnaj ma, ó nebeská spolupracovníčka,
a svojím mocným príhovorom
ma povzbudzuj v mojich slabostiach,
aby som ťa, verne ti slúžiac v tomto živote,
mohol chváliť, milovať a vzdávať ti vďaku v nebi,
po celú večnosť.
Nech sa tak stane!

04 Príhovor Svätého Otca Františka pri návšteve Nemocnice sv. Františka v Riu de Janeiro 24. júla 2013

Drahý arcibiskup Ria de Janeiro a drahí bratia v biskupskej službe,
vážené authority,
drahí členovia cteného Tretieho rádu sv. Františka „da Penitência“,
drahí lekári, zdravotné sestry a ďalší zdravotnícki pracovníci,
drahí mladí a rodinní príslušníci! Dobrý večer!

Boh chcel, aby moje kroky po návšteve svätyne Našej Panej z Aparecidy viedli do osobitnej svätyne ľudského utrpenia, ktorou je Nemocnica sv. Františka z Assisi. Dobre známa je konverzia vášho svätého patróna: mladý František opustí bohatstvo a pohodlie sveta, aby sa stal chudobným medzi chudobnými. Chápe, že nie veci, vlastníctvo a idoly sveta sú pravým bohatstvom a tým, čo dáva pravú radosť, ale je to nasledovanie Krista a služba druhým. No možno je menej známa chvíľa, kedy sa toto všetko v jeho živote stalo konkrétnym. Bolo to vtedy, keď objal malomocného. Tento trpiaci brat, odsunutý na okraj, sa stal pre sv. Františka z Assisi „sprostredkovateľom svetla“ (porov. *Lumen fidei*, 57), pretože v každom bratovi a sestre, ktorí sú v ťažkostiach, objímame trpiace Kristovo telo. Dnes, na tomto mieste zápasu so závislosťou na toxických látkach, by som chcel objasniť každého a každú z vás, vás, ktorí ste Kristovým telom, a prosím, aby Boh naplnil zmyslom a nádejou vašu cestu, a aj moju.

Objatie. Všetci sa potrebujeme naučiť objasniť toho, kto je v núdzi, tak ako sv. František. Sú mnohé situácie v Brazílii, vo svete, ktoré si vyžadujú pozornosť, starostlivosť, lásku, tak ako je to v prípade zápasu so závislosťou na chemických látkach. V našich spoločnostiach ale často prevažuje egoizmus. Koľkí „obchodníci so smrťou“ sledujú iba logiku moci a peňazí za každú cenu! Pliaga obchodu s drogami, ktorá podporuje násilie a rozsieva bolesť a smrť, si vyžaduje skutok odvahy od celej spoločnosti. Liberalizácia používania drog, o ktorej sa diskutuje v rôznych častiach Latinskej Ameriky, neznižuje rozšírenie a vplyv chemickej závislosti. Potrebujeme riešiť problémy, z ktorých pramení ich užívanie, podporovaním väčšej spravodlivosti, vychovávaním mladých k hodnotám, ktoré budujú spoločný život, sprevádzaním tých, ktorí sú v ťažkostiach a dávaním nádeje do budúcnosti. Všetci potrebujeme vidieť druhého očami Kristovej lásky, naučiť sa objasniť toho, kto to potrebuje, a takto mu prejaviť blízkosť, záujem a lásku.

Objímať však nestačí. Podávajme ruku tomu, kto je v ťažkostiach, tomu, kto padol do temnoty závislosti, možno bez toho, aby vedel ako, a povedzme mu: Môžeš znovu vstať, môžeš sa znovu pozdvihnúť, je to namáhavé, ale dá sa to, ak to ty chceš. Drahí priatelia, chcel by som povedať každému z vás, ale najmä všetkým tým, ktorí nemali odvalu nastúpiť na vašu cestu: Ty sám si hlavným aktérom tohto výstupu, toto je nevyhnutná podmienka! Nájdeš vystretú ruku toho, kto ti chce pomôcť, ale nikto nemôže stúpať namiesto teba. - Ale nikdy nie ste sami! Cirkev a mnohí ľudia stoja pri vás. Pozerajte s dôverou pred seba, vaša cesta je dlhá a namáhavá, ale pozerajte vpred, „je tu istota budúcnosti, ktorá má rozdielnu perspektívu než iluzórne ponuky svetských idolov, dáva však nový elán a novú silu pre každodenný život“ (*Lumen fidei*, 57). Všetkým vám chcem zopakovať: Nenechajte si ukradnúť nádej! Nenechajte si ukradnúť nádej! Ale chcem tiež povedať: nekradnime nádej! Naopak, stávajme sa všetci nositeľmi nádeje!

V evanjeliu čítame podobenstvo o dobrom Samaritánovi, ktoré rozpráva o mužovi, ktorého prepadli zbojníci a nechali ho polomŕtveho na okraji cesty. Ľudia prechádzajú, pozerajú sa, ale sa nepristavia. Pokračujú ľahostajne po ceste: nie je to ich starosť! Koľkokrát sa tvárime, že nevidíme... Iba jeden Samaritán, niekto neznámy, vidí, zastaví sa, zdvihne ho, podá mu ruku a ošetrí ho (porov. Lk 10,29-35). Drahí priatelia, myslím si, že tu v tejto nemocnici sa konkrétne sprítomňuje podobenstvo o dobrom Samaritánovi. Tu nie je ľahostajnosť, ale pozornosť, tu nie je nezáujem, ale láska. *Asociácia sv. Františka a Sieť pre liečbu závislostí* učia skloniť sa nad tým, kto

je v ťažkostiach, pretože v ňom vidia Kristovu tvár, pretože v ňom je Kristovo telo, ktoré trpí. Ďakujem všetkým zdravotníckym pracovníkom tohto zariadenia. Vaša služba je veľmi cenná, robte ju vždy s láskou. Je to služba preukázaná Kristovi, prítomnému v bratoch: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25,40) - hovorí nám Ježiš.

A chcel by som zopakovať všetkým vám, ktorí bojujete proti toxickej závislosti, vám rodinám, ktoré máte úlohu, ktorá často nie je jednoduchá: Cirkev nie je vzdialená od vašich námah, ale sprevádza vás s láskou. Pán je vám blízko a drží vás za ruku. V najtvrdších chvíľach pozerajte na neho a dá vám útechu i nádej. Dôverujte aj materskej láske jeho Matky Márie. Dnes predpoludním som vo svätyni v Aparecide zveril každého z vás jej srdcu. Tam, kde je potrebné niesť kríž, tam je vždy vedľa nás aj ona, Matka. Nechávam vás v jej rukách a s láskou všetkých požehnávam.

05 Príhovor Svätého Otca Františka pri návšteve favely Varginha v Riu de Janeiro 25. júla 2013

Drahí bratia a sestry, dobrý deň!

Je krásne môcť byť tu s vami! Od začiatku plánovania návštevy v Brazílii bolo mojou túžbou môcť navštíviť v tejto krajine každú štvrť. Tak rád by som zaklopal na každé jedny dvere, zaželel „Dobrý deň!“, požiadal o pohár osviežujúcej vody, dal si „kávičku“, porozprával sa ako s blízkymi priateľmi, načúval srdcu každého jedného človeka, rodičov, detí, starých rodičov... No Brazília je tak nesmierne veľká! Nie je možné zaklopať na každé dvere! Preto som sa rozhodol prísť sem a navštíviť vašu štvrť, ktorá dnes zastupuje všetky štvrte Brazílie. Aké je to krásne byť prijatí s láskou, s veľkodušnosťou, s radosťou! Stačí sa len pozrieť, ako ste vyzdobili vaše ulice; je to tiež prejav náklonnosti, prameniacy z vášho srdca, zo srdca Brazílčanov, ktorí oslavujú! Veľmi ďakujem každému z vás za nádherné prijatie! Ďakujem Mons. Oranimu Tempestovi a manželom Ranglerovi a Joane za ich srdečné slová.

1. Od prvého momentu ako som sa len dotkol brazílskej zeme a tiež tu uprostred nás, cítim sa byť prijatý. Je dôležité vedieť prijať človeka. Je to omnoho krajšie než akákoľvek okrasa či dekorácia. Hovorím to preto, lebo keď sme veľkodušní v prijímaní druhého človeka a vieme sa s ním o niečo podeliť – o trochu jedla, o miesto v našom dome, o náš čas –, nielenže nezostaneme ochudobnení, ale sami sa tým obohacujeme. Veľmi dobre viem, že ak je niekto hladný a zaklope na vaše dvere, vy vždy nájdete spôsob, ako sa s jedlom podeliť. Ako hovorí príslovie, vždy sa dá „doliať“ trochu vody do fazule! A vy to robíte s láskou, čím ukazujete, že pravé bohatstvo nespočíva vo veciach, ale v srdci!

A brazílsky ľud, zvlášť tí najjednoduchší ľudia, môžu dať svetu cennú lekciu solidarnosti – slovo tak často pozabudnuté alebo zamlčované, pretože sa ťažko počúva. Chcel by som apelovať na tých, ktorí majú väčšie možnosti, na verejné authority a na všetkých ľudí dobrej vôle, angažujúcich sa v oblasti spoločenskej spravodlivosti: neúnavne pracujte v záujme spravodlivejšieho a solidárnejšieho sveta! Nikto nemôže zostať ľahostajný voči nerovnostiam, ktoré stále existujú vo svete! Kiež by každý, podľa vlastných možností a vlastnej zodpovednosti, dokázal ponúknuť svoj príspevok, aby sa urobil koniec toľkým nespravodlivostiam. Nie kultúra egoizmu a individualizmu, často ovládajúca našu spoločnosť, nie tá buduje a robí svet obývateľnejším, ale kultúra solidarnosti; kultúra, ktorá nevidí v druhom človeku súpera alebo len číslo, ale brata. A my všetci sme bratia.

Chcem vysloviť podporu úsiliu, ktoré brazílska spoločnosť vynakladá v záujme sceliť všetky časti svojho tela, aj tie najviac trpiace a núdzne, prostredníctvom boja proti hladu a chudobe. Nijaké úsilie o nastolenie pokoja nebude mať dlhé trvanie a nebude ani harmónie či šťastia v takej spoločnosti, ktorá ignoruje, vysúva na okraj a zanecháva na periférii niektorú svoju časť. Takáto spoločnosť jednoducho ochudobňuje samu seba, ba stráca čosi, čo je pre ňu podstatné. Vždy pamätajte: len ak sme schopní sa podeliť, len vtedy sa skutočne stávame bohatšími. Všetko, s čím sa podelíme, sa znásobuje! Mieru veľkosti nejakej spoločnosti určuje to, akým spôsobom zaobchádza s tým najnúdznejším, ktorý nemá nič okrem svojej chudoby!

2. Chcel by som vám tiež povedať, že Cirkev, „advokátka spravodlivosti a obhajkyňa chudobných proti netolerovateľným sociálnym a ekonomickým nerovnostiam, ktoré kričia do neba“ (*Dokument z Aparecidy*, 395), túži ponúknuť svoju spoluprácu každej iniciatíve, ktorá môže znamenať pravý rozvoj každého človeka a celého človeka. Drahí priatelia, je určite nevyhnutné poskytnúť chlieb hladnému. Je to akt spravodlivosti. No jestvuje i hlad, ktorý je hlbší, hlad po šťastí, ktorý dokáže utíšiť iba Boh. Nemožno hovoriť o skutočnom napomáhaní spoločného dobra, ani o pravom rozvoji človeka tam, keď sa ignorujú základné piliere, na ktorých spočíva krajina, jej nemateriálne dobré: život, ktorý je Božím darom, hodnotou, ktorú treba ochraňovať a vždy presadzovať; rodina, základ

spolunažívania a prostriedok proti spoločenskému rozvratu; *integrálne vzdelávanie*, ktoré sa neobmedzuje len na jednoduchý prenos informácií, zameraný na zisk; *zdravie*, ktoré sa má usilovať o celkové blaho osoby, vrátane duchovného rozmeru, podstatného pre duševnú rovnováhu človeka a pre zdravé spolunažívanie; *bezpečie*, v tom presvedčení, že nad násilím možno zvíťaziť iba ak sa začne od premeny ľudského srdca.

3. Ešte by som chcel povedať poslednú vec. Tu, ako v celej Brazílii, je mnoho mladých ľudí. Vy, drahá mládež, ste zvlášť citliví na bezprávie, no často ste znechutení z faktov, ktoré svedčia o korupcii, z ľudí, ktorí miesto toho, aby sa snažili o spoločné dobro, hľadajú len svoje vlastné záujmy. Tiež vám a všetkým opakujem: nedajte sa nikdy odradiť, nestrácajte dôveru, nedovoľte, aby nádej zhasla. Realita sa môže zmeniť, človek sa môže zmeniť. Snažte sa vy ako prví prinášať dobro, neprivykajte si na zlo, ale na jeho premáhanie. Cirkev vás sprevádza, prinášajúc vám vzácne dobro viery, Ježiša Krista, ktorý „prišiel, aby mali život a aby ho mali hojnejšie“ (Jn 10,10).

Dnes všetkým vám, osobitne obyvateľom tejto štvrte Varginha, hovorím: Nie ste sami, Cirkev je s vami. Pápež je s vami! Každého z vás nesiem vo svojom srdci, spolu s úmyslami, ktoré máte hlboko v duši: poďakovania za radosti, prosby o pomoc v ťažkostiach, túžbu po úteche v momentoch bolesti a trápenia. Všetko zverujem do príhovoru Našej Panej z Aparecidy, Matky všetkých chudobných Brazílie, a s veľkou láskou vám udeľujem moje požehnanie.

06 Úvodný príhovor pápeža Františka, 25. júla 2013 na Copacabane v Riu de Janeiro

Drahí mladí, dobrý večer!

V prvom rade vám chcem poďakovať za svedectvo viery, ktoré dávate svetlu. Hovorí sa, že „Cariocas“ (obyvatelia oblasti Ria de Janeiro - pozn. prekl.) nemajú radi chlad a dážď. Vy však ukazujete, že vaša viera je silnejšia než chlad a dážď. Blahoželám vám, máte ozajstné zásluhy.

Vidím vo vás krásu mladej Kristovej tváre a moje srdce je naplnené radosťou! Spomínam si na prvé Svetové dni mládeže na medzinárodnej úrovni. Slávili sa v roku 1987 v Argentíne, v mojom meste Buenos Aires. V pamäti si živo uchovávam slová blahoslaveného Jána Pavla II. mladým: „Vkladám do vás veľkú nádej! Mojm príanom je hlavne to, aby ste si obnovili vašu vernosť Ježišovi Kristovi a jeho vykupiteľskému krížu“ (Príhovor mladým z 11. apríla 1987).

Prv než budem pokračovať, chcem pripomenúť tragické nešťastie vo Francúzskej Guayane, ktoré zasiahlo mladých pri ceste na toto stretnutie. Zahynula tam mladá Sophie Morinière a ďalší mladí boli zranení. Pozývam vás k chvíli ticha a modlitby k Bohu, nášmu Otcovi, za Sophie, za zranených a za ich rodiny.

Tento rok sa Svetové dni mládeže vracajú po druhý raz do Latinskej Ameriky. A vy, mladí, ste vo veľkom počte odpovedali na pozvanie pápeža Benedikta XVI., ktorý vás zavolať na ich slávenie. Ďakujeme mu za to z celého srdca! Jemu, ktorý nás tu dnes zhromaždil, posielame pozdrav a mocný aplauz. Viete, že pred cestou do Brazílie som sa s ním rozprával a poprosil som ho, aby ma sprevádzal na ceste modlitbou, a povedal mi: budem vás sprevádzať modlitbou a budem pri televízore. Takže teraz nás sleduje.

Sledujem pohľadom celý tento veľký zástup. Je vás tu toľko! Pochádzate zo všetkých kontinentov! Často ste si vzdialení nielen geograficky, ale aj existenciálne, kultúrne, sociálne, ľudsky. Ale dnes ste tu, lepšie povedané sme tu spoločne, zjednotení, aby sme sa delili s vierou a s radosťou zo stretnutia s Kristom, z toho, že sme jeho učeníkmi. Tento týždeň sa Rio stáva centrom Cirkvi, jej srdcom, živým a mladým, pretože ste veľkodušne a s odvahou odpovedali na Ježišovo pozvanie, aby ste zostali s ním, aby ste boli jeho priateľmi.

Vlak týchto Svetových dní mládeže prišiel z ďaleka a prešiel naprieč celou Brazíliou sledujúc jednotlivé etapy projektu „Bota fe - Pridaj vieru“. Dnes dorazil do Ria de Janeiro. Z Corcovada nás objíma a požehnáva Kristus Vykupiteľ. Keď pozerám na toto more, pláž a na všetkých vás, prichádza mi na myseľ ten moment, keď Ježiš povolal prvých apoštolov na brehu Tiberiadského jazera, aby ho nasledovali. Dnes nám Ježiš kladie otázkou: Budeš chcieť byť mojm učeníkom? Budeš chcieť byť mojm priateľom? Budeš chcieť byť svedkom môjho evanjelia?

Uprostred Roku viery nás tieto otázky pozývajú obnoviť náš kresťanský záväzok. Vaše rodiny a miestne spoločenstvá vám odovzdali veľký dar viery. Kristus vo vás rástol. Dnes chce prísť sem, aby vás upevnil v tejto viere, viere v živého Krista, ktorý prebýva vo vás. Ale ja som sem tiež prišiel, aby som sa upevnil entuziazmom vašej viery. Viete, že v živote biskupa je množstvo problémov, ktoré treba riešiť. A týmito problémami a ťažkosťami môže viera biskupa zosmutnieť. Aké nepekné: smutný biskup. Aké nepekné, keď je to tak. Aby moja viera nebola smutnou, prišiel som sem, aby som sa nakazil vašim nadšením.

Všetkých vás úprimne zdravím. Vás, ktorí ste sa sem zišli z piatich kontinentov a prostredníctvom vás aj všetkých mladých sveta, osobitne tých, ktorí chceli, ale nemohli prísť do Ria de Janeiro. Tým, ktorí sú s nami spojení prostredníctvom rozhlasu, cez televíziu a internet, všetkým vám

hovorím: Vitajte na tomto veľkom sviatku viery! V rôznych častiach sveta sa v tejto chvíli zhromaždilo množstvo mladých, aby spoločne s nami prežívali tento moment. Cíťme sa vzájomne zjednotení v radosti, priateľstve a vo viere. A buďte si istí, že moje srdce vás všetkých objíma s rovnakou láskou. Pretože to najdôležitejšie dnes je toto vaše stretnutie a stretnutie všetkých mladých, ktorí nás sledujú cez médiá. Kristus Vykupiteľ nás z vrchu Corcovado víta a objíma v tomto nádhernom meste, v Riu!

Chcem pozdraviť predsedu Pápežskej rady pre laikov, drahého a neúnavného kardinála Stanisława Ryłka a všetkých jeho spolupracovníkov. Ďakujem Mons. Oranimu Joaovi Tempestovi, arcibiskupovi São Sebastião do Rio de Janeiro, za prejavenu srdečnosť, s akou ma privítal, a chcem na tomto mieste povedať, že obyvatelia Ria – „Cariocas“ – vedia človeka privítať - a za veľkú prácu na realizácii týchto Svetových dní mládeže, spoločne s jeho pomocnými biskupmi a ďalšími diecézami tejto obrovskej Brazílie. Chcem sa poďakovať všetkým národným, štátnym a miestnym predstaviteľom, ako aj všetkým ostatným, ktorí sa podieľali na tom, aby sa táto jedinečná chvíľa slávania jednoty, viery a bratstva stala realitou. Ďakujem bratom biskupom, kňazom, seminaristom, zasväteným osobám a laickým veriacim, ktorí sprevádzajú mladých z rôznych častí našej planéty na ich púti k Ježišovi. Všetkým a každému osobitne patrí moje vrúcne objatie v Ježišovi a s Ježišom.

Vitajte na 28. svetových dňoch mládeže v tomto nádhernom meste Rio de Janeiro!

07 Homília Svätého Otca Františka, 25. júla 2013 počas liturgie slova na Copacabane v Riu de Janeiro

Mladí priatelia,

„Dobre je nám tu!“ - zvolal Peter potom, ako videl Pána Ježiša premeneného, zaodetého do slávy. Môžeme aj my zopakovať tieto slová? Ja si myslím, že áno, pretože pre všetkých nás je dnes nádherné byť tu okolo Ježiša! Je to on, kto nás prijíma a je prítomný uprostred nás, tu v Riu. A v evanjeliu sme počuli aj slová Otca: „Toto je môj vyvolený Syn, počúvajte ho!“ (Lk 9,35). Ak na jednej strane je to Ježiš, ktorý nás prijíma, na druhej strane aj my chceme prijať jeho, započúvať sa do jeho slova, pretože práve prijatím Ježiša Krista, ktorý je Vteleným Slovom, nás Duch Svätý premieňa, osvecuje cestu budúcnosti a dáva v nás vyrásť krídlam nádeje, aby sme kráčali s radosťou (por. Lumen fidei, 7).

Ale čo môžeme urobiť? Pridať vieru. (Z portugalského sloganu „Bote fé“: pridaj/dodaj/doplň/dolej vieru - pozn. prekl.) Kríž Svetových dní mládeže putoval s touto výzvou naprieč celou Brazíliou. Pridaj vieru: čo to znamená? Keď sa pripravuje dobré jedlo a vidíš, že chýba soľ, vtedy do neho pridáš soľ; chýba olej, tak pridáš olej... „Pridať“, teda vložiť, dodať. Tak je to aj v našom živote, drahí mladí. Ak chceme, aby mal skutočne zmysel a naplnenie, ako po tom vy sami túžite a zaslúžite si to, každému a každej z vás hovorím: Pridaj vieru, a tvoj život bude mať novú chuť, život bude mať kompas, ktorý ukazuje smer. Pridaj nádej a každý tvoj deň bude osvetlený a tvoj horizont nebude viac temný, ale žiarivý. Pridaj lásku a tvoja existencia bude ako dom postavený na skale, tvoja cesta bude radostná, pretože stretneš mnohých priateľov, ktorí kráčajú s tebou. Všetci spolu: Pridaj vieru, pridaj nádej, pridaj lásku!

Ale kto nám toto môže dať? V evanjeliu počujeme odpoveď: Kristus. „Toto je môj vyvolený Syn, počúvajte ho!“ Ježiš je ten, ktorý nám prináša Boha a ktorý nás privádza k Bohu. S ním sa náš život premieňa, obnovuje a tak môžeme pozeráť na realitu novými očami, z pohľadu Ježiša, jeho vlastnými očami (por. Lumen fidei, 18). Preto vám dnes hovorím, každému jednému z vás: Vlož Krista do svojho života a nájdeš priateľa, na ktorého sa budeš môcť vždy spoľahnúť. Pridaj Krista a uvidíš rásť krídla nádeje, aby s radosťou kráčal cestou budúcnosti. Pridaj Krista a tvoj život bude plný jeho lásky, bude to plodný život. Pretože my všetci chceme mať plodný život. Taký život, ktorý dá život druhým.

Dnes bude dobre, keď sa sami seba úprimne opýtame vo svojom srdci: V koho vkladáme našu vieru? Do nás samých, do vecí, alebo v Ježiša? Všetci máme mnohokrát pokušenie stavať sa do stredu, považovať sa za stredobod vesmíru, že si budujeme svoj život sami, alebo že vlastníctvo, peniaze a moc sú tým, čo robí život šťastným. No všetci vieme, že to tak nie je. Vlastníctvo, peniaze, moc, môžu ponúknuť chvíľku opojenia, ilúziu šťastia, ale nakoniec práve oni nás ovládnu a tlačia nás k potrebe mať stále viac, aby sme sa nikdy nenasýtili. Skončíme ako vykrmení, ale nie nasýtení a je veľmi smutné vidieť mládež vykrmenú, a pritom slabú. Mládež musí byť silná, sýtiť sa zo svojej viery a nevykrmovať sa inými vecami. Pridávaj Krista do svojho života, spoliehaj sa na neho a nikdy nebudeš sklamaný! Vidíte drahí priatelia, viera uskutočňuje v našom živote revolúciu, ktorú môžeme nazvať kopernikovskou. Dáva nás von zo stredobodu a kladie do stredobodu Boha. Viera nás ponára do jeho lásky, ktorá nám dáva istotu, silu, nádej. Navonok sa zdanlivo nič nemení, ale v našom najhlbšom vnútri sa mení všetko. Keď v našom srdci prebýva Boh, je v ňom pokoj, nežnosť, láskavosť, odvaha, vyrovnanosť a radosť, ktoré sú ovocím Ducha Svätého (por. Gal 5,22), a náš život sa premieňa, náš spôsob myslenia a konania sa obnovuje, stáva sa Ježišovým, Božím spôsobom myslenia a konania. Drahí priatelia, viera je revolučná. A ja sa vás dnes pýtam: Si pripravený, si pripravená vstúpiť do tejto vlny revolúcie viery? Len ak do nej vstúpiš, bude mať tvoj život zmysel, a tak sa stane plodným.

Drahý mladý, chlapec, dievča: Pridaj Krista do tvojho života. On ťa v týchto dňoch očakáva. Počúvaj ho pozorne a jeho prítomnosť naplní tvoje srdce nadšením. Pridaj Krista, on ťa prijíma vo sviatosti odpustenia, svojím milosrdenstvom uzdravuje všetky rany hriechu. Neboj sa prosieť ho o odpustenie. On nám vo svojej veľkej láske neúnavne odpúšťa, ako otec, ktorý nás miluje. Boh je číre milosrdenstvo! Pridaj Krista, on na teba čaká aj v Eucharistii, sviatosti jeho prítomnosti, jeho obety lásky a čaká na teba aj v ľudskom bohatstve toľkých mladých, ktorí ťa obohacujú svojim priateľstvom, povzbudzujú ťa svojím svedectvom viery, učia ťa jazyku lásky, dobroty a služby. Aj ty, drahý mladý, môžeš byť radostným svedkom jeho lásky, odvážnym svedkom jeho evanjelia, aby si tak priniesol do tohto nášho sveta trochu svetla. Nechajte sa milovať Ježišom, je to priateľ, ktorý nesklame.

„Dobre je nám tu“, keď do nášho života vkladáme Krista, vieru, nádej a lásku, ktoré nám on dáva. Drahí priatelia, pri tejto slávnosti sme privítali sochu Našej Panej z Aparecidy. Sme s Máriou, prosíme ju, aby nás učila nasledovať Ježiša. Aby nás naučila byť učeníkmi a misionármi. Tak ako ona, chceme povedať Bohu „áno“. Prosíme jej materské srdce, nech sa za nás prihovára, aby naše srdcia boli otvorené pre Ježišovu lásku. Ježiš nás očakáva a počíta s nami! Amen.

08 Príhovor pred modlitbou Anjel Pána, v piatok 26. júla z balkóna budovy Arcibiskupstva Ria de Janeiro

Drahí bratia a priatelia! Dobrý deň!

Vzdávam vďaku Božej prozreteľnosti za to, že viedla moje kroky až sem, do mesta Svätého Šebastiána na Riu de Janeiro. Z celého srdca ďakujem Mons. Oranimu a tiež vám za vrelé privítanie, ktorým ste prejavili vašu náklonnosť k Petrovmu nástupcovi. Chcel by som, aby táto moja cesta do Ria vo všetkých obnovila lásku ku Kristovi a k Cirkvi, radosť zo spojenia s ním a z príslušnosti k Cirkvi, ako aj záväzok žiť a svedčiť o viere.

Nádherným ľudovým prejavom viery je modlitba Anjel Pána. Je to jednoduchá modlitba na odriekanie v troch charakteristických momentoch dňa, ktoré určujú rytmus našej každodennej činnosti: ráno, na obed a pri západe slnka. Je to však modlitba dôležitá, preto všetkých pozývam k tomu, aby ju prednášali spolu s modlitbou Zdravas, Mária. Pripomína nám žiarivú udalosť, ktorá zmenila dejiny: Vtelenie. Boží Syn stal človekom v Ježišovi z Nazareta.

Cirkev dnes oslavuje rodičov Panny Márie, Ježišových starých rodičov: svätých Joachima a Annu. V ich dome prišla na svet Mária, nesúc so sebou mimoriadne tajomstvo Nepoškvrneného počatia. V ich dome vyrastala sprevádzaná ich láskou a ich vierou, v ich dome sa naučila počúvať Pána a nasledovať jeho vôľu. Svätí Joachim a Anna sú súčasťou dlhej reťaze, ktorou sa odovzdávala viera a láska k Bohu v teple rodiny, až k Márii, ktorá vo svojom lone prijala Božieho Syna a darovala ho svetu, darovala ho nám. Tu vidíme vzácnu hodnotu rodiny ako privilegovaného miesta pre šírenie viery!

Keď hovoríme o rodinnom prostredí, chcel by som zdôrazniť jednu vec: dnes, počas tejto slávnosti svätých Joachima a Anny sa v Brazílii, ako aj v iných krajinách, slávi sviatok starých rodičov. Ako veľmi sú starí rodičia dôležití v živote rodiny pre odovzdávanie toho dedičstva ľudskosti a viery, ktoré je nevyhnutné pre každú spoločnosť! A aké dôležité je stretnutie a dialóg medzi generáciami, a to najmä v rámci rodiny. Dokument z Aparecidy nám to pripomína: „Deti a starší ľudia vytvárajú budúcnosť národov: deti, pretože vedú dejiny napred, starší preto, lebo odovzdávajú skúsenosti a múdrosť svojho života“ (č. 447).

Tento vzťah, tento dialóg medzi generáciami je pokladom, ktorý je treba chrániť a uchovávať! Počas týchto Dní mládeže chcú mladí veľmi srdečne pozdraviť svojich starých rodičov. Zdravíme starých rodičov... Mladí pozdravujú starých rodičov s veľkou láskou a ďakujú im za ich svedectvo múdrosti, ktoré nám nepretržite ponúkajú.

A teraz, na tomto námestí, v prilahlých uliciach, v domácnostiach, ktoré prežívajú spolu s nami túto modlitbovú chvíľu, cíťme sa ako jedna veľká rodina a obráťme sa na Máriu, aby ochraňovala naše rodiny, udržiavala krb viery a lásky, v ktorom je cítiť prítomnosť jej Syna Ježiša.

09 Príhovor pápeža Františka na stretnutí s diplomatmi a čelnými predstaviteľmi politického, kultúrneho, akademického, ekonomického a náboženského života Brazílie, 27. júla 2013 v Mestskom divadle v Riu de Janeiro

Excelencie, dámy a páni! Dobrý deň!

Ďakujem Bohu za príležitosť stretnúť tak kvalifikované zastúpenie predstaviteľov politickej, diplomatickej, kultúrnej a náboženskej, akademickej i podnikateľskej sféry tejto nesmiernej Brazílie. Všetkých srdečne zdravím a vyjadrujem vám svoju vďačnosť.

Chcel by som k vám hovoriť vo vašom krásnom portugalskom jazyku, ale aby som mohol lepšie vyjadriť to, čo mám na srdci, dám prednosť španielčine. Prosím vás o láskavosť a prepáčenie!

Všetkých vás srdečne zdravím a vyjadrujem vám svoje uznanie. Ďakujem Don Oranimu a pánovi Walmyrovi Júniorovi za ich milé slová privítania, za predstavenie a za svedectvo. Vidím vo vás pamäť a nádej: pamäť cesty a svedomia vašej vlasti, a nádej, že táto vlasť, otvorená svetlu, ktoré vyžaruje z evanjelia, bude sa môcť naďalej rozvíjať v plnom rešpektovaní etických princípov, založených na transcendentnej dôstojnosti osoby.

Pamäť minulosti a utópia smerom do budúcnosti sa stretávajú v prítomnosti, ktorá nie je akousi príležitosťou bez histórie a bez prísľubu, ale momentom v čase, výzvou zozbierať múdrosť a vedieť ju premietnuť do budúcnosti.

Tí, ktorí majú v národe úlohu zodpovednosti, sú povolání čeliť budúcnosti „s pokojným pohľadom toho, kto vie vidieť pravdu“, ako hovorieval brazílsky mysliteľ Alceu Amoroso Lima (Il nostro tempo, in: La vita soprannaturale e il mondo moderno, Rio de Janeiro 1956, s. 106).

Chcel by som sa s vami podeliť s tromi aspektmi tohto pokojného, jasného a múdreho pohľadu: prvým je originalita kultúrnej tradície; druhým solidárna zodpovednosť pre vytváranie budúcnosti; a tretím konštruktívny dialóg, pre zvládnutie prítomnosti.

1. Predovšetkým je spravodlivé doceniť dynamickú originalitu, ktorá charakterizuje brazílsku kultúru, s jej mimoriadnou schopnosťou sceliť rôzne prvky. Spoločné cítenie ľudu, základy jeho zmysľania a jeho tvorivosti, základné princípy jeho života, kritériá úsudku podľa priorít, noriem činnosti, toto všetko sa zakladá, spája dohromady a rastie v celistvom pohľade na ľudskú osobu.

Tento pohľad na človeka a na život, tak ako je vlastný brazílskemu ľudu, čerpal aj z miazgy evanjelia: vieru v Ježiša Krista, v Božiu lásku a bratstvo s blížnym. Bohatstvo tejto miazgy môže zúrodniť kultúrny proces, ktorý je verný brazílskej identite a zároveň proces budovania lepšej budúcnosti pre všetkých.

Proces, ktorý napomáha rast integrálnej humanizácie a kultúry stretnutia a vzťahu, to je kresťanský spôsob podpory spoločného dobra, radosti zo života. A tu sa zbíhajú viera a rozum, náboženská dimenzia a rôzne aspekty ľudskej kultúry: umenie, veda, práca, literatúra... Kresťanstvo spája transcenciu s vtelením; je schopné stále revitalizovať myslenie a život zoči-voči hrozbe frustrácie a skepsy, ktoré môžu napadnúť srdce a šíriť sa po uliciach.

2. Druhým prvkom, ktorého sa chcem dotknúť, je spoločenská zodpovednosť. Táto si vyžaduje istý druh kultúrnej paradigmy a následne aj istý druh politiky. Sme zodpovední za prípravu nových generácií, pomáhať im byť zdatnými v ekonomike a politike a pevnými v etických hodnotách. Budúcnosť dnes kladie úlohu rehabilitovať politiku, rehabilitovať politiku, ktorá je jednou z najvyšších foriem lásky. Budúcnosť od nás vyžaduje humanistickú víziu ekonómie, a takú politiku, ktorá bude vždy viac a lepšie zabezpečovať účasť ľudí, bude sa vyhýbať elitárstvu a vykoreniť

chudobu. Aby nikomu nechýbalo, čo potrebuje, a aby bola pre všetkých zabezpečená dôstojnosť, bratstvo a solidarita: toto je navrhovaná cesta. Už v časoch proroka Amosa bolo veľmi časté Božie napomenutie: «Poctivca predali za peniaz a bedára za pár topánok. V prachu zeme šliapu po hlave maličkých a krivia cestu utlačených» (Am 2,6-7). Volania, požadujúce spravodlivosť, neustávajú ani dnes.

Kto má úlohu lídra, dovoľte mi to povedať, ten, koho život pomazal za lídra, musí mať konkrétne ciele a musí hľadať špecifické prostriedky na ich dosiahnutie. Ale, môže tiež existovať nebezpečenstvo dezilúzie, zatrpknutia, ľahostajnosti, keď sa očakávania nenaplnia. Tu chcem poukázať na dynamickú čnosť nádeje, ktorá nás pohýna ísť vždy ďalej, vynaložiť všetky sily a schopnosti v prospech osôb, pre ktoré pracujeme, prijať výsledky a vytvárať podmienky pre nachádzanie nových ciest, obetovať sa, aj keď nevidíme plody, a udržiavať nádej vždy živú, s tou vytrvalosťou a odvahou, ktoré pramenia z akceptácie vlastného povolania lídra a vedúceho.

Vodcovstvu prislúcha úloha zvoliť najsprávnejšiu z možností, po ich zvážení, na základe vlastnej zodpovednosti a v záujme spoločného dobra. Táto cesta vedie ku koreňu zla v spoločnosti, aby bolo premožené s odvahou statočného a slobodného konania. Našou zodpovednosťou, hoci je vždy limitovaná, je porozumieť celkovej realite, pozorovať, zvažovať, hodnotiť, aby sme robili rozhodnutia v prítomnosti a mali zároveň rozšírený pohľad smerom k budúcnosti a uvažovali nad dôsledkami rozhodnutí. Kto koná zodpovedne, dáva vlastné konanie do vzťahu k právam ostatných a k Božiemu súdu. Tento etický zmysel sa zdá dnes ako bezprecedentná dejinná výzva. Musíme ho hľadať, musíme ho vniesť do samotnej spoločnosti. Okrem vedeckej a technickej racionálnosti sa v aktuálnej situácii vyžaduje morálny záväzok s hlbokou solidárnou sociálnou zodpovednosťou.

3. Aby som toto uvažovanie dotiahol do konca, okrem integrálneho humanizmu, ktorý rešpektuje originálnu kultúru a spoločenskej zodpovednosti, považujem za zásadne dôležitý pre zvládnutie prítomnosti konštruktívny dialóg. Okrem egoistickej ľahostajnosti či násilného protestu je aj alternatíva, ktorá je vždy možná: dialóg. Dialóg medzi generáciami, dialóg uprostred ľudu, pretože všetci sme ľud, schopnosť dávať a prijímať, pričom zostávame otvorení voči pravde. Krajina rastie, keď konštruktívnym spôsobom vedú dialóg rozličné zložky jej kultúry: kultúra ľudová, akademická, mládežnícka, umelecká, technická, kultúra ekonomická, kultúra rodiny a kultúra médií; keď sú v dialógu. Bez zásadného príspevku morálnych energií si nemožno predstaviť budúcnosť spoločnosti v takej demokracii, ktorá zostáva uzavretá v čírej logike alebo len v rovnováhe zastúpenia osobných záujmov. Za kľúčový v tomto dialógu považujem tiež príspevok veľkých náboženských tradícií, ktoré zastávajú plodnú úlohu kvasu spoločenského života a oživovania demokracie. Priaznivú úlohu pre pokojné spolunažívanie medzi rôznymi náboženstvami zohráva laickosť štátu, ktorý sa neidentifikuje so žiadnym z vierovyznaní, no rešpektuje a doceňuje prítomnosť náboženského rozmeru v spoločnosti, pričom podporuje jeho veľmi konkrétne vyjadrenia.

Keď ma lídri z rôznych sektorov žiadajú o radu, moja odpoveď je vždy tá istá: dialóg, dialóg, dialóg. Jediný spôsob pre rast osoby, rodiny, spoločnosti, jediný spôsob pre napredovanie života národov, je kultúra stretnutia, kultúra, v ktorej všetci majú čosi dobré, čo môžu dať, a všetci môžu aj niečo dobré prijať na výmenu. Druhý má vždy čosi, čo mi môže dať, ak sa viem priblížiť k nemu s otvoreným a ochotným postojom, bez predsudkov. Tento otvorený a ochotný postoj bez predsudkov by som definoval ako spoločenskú pokoru, ktorá uprednostňuje dialóg. (potlesk)

Iba tak môže rásť dobré porozumenie medzi kultúrami a náboženstvami, ich vzájomná úcta, bez lacných predsudkov a v atmosfére rešpektovania práv každého z nich. Dnes buď vsadíme na dialóg, buď vsadíme na kultúru stretnutia, alebo všetci prehráme, všetci prehráme. Týmto smerom vedie cesta, ktorá prináša ovocie.

Excelencie, dámy a páni! Ďakujem vám za pozornosť. Prijmite tieto slová ako vyjadrenie mojej pozornosti pastiera Cirkvi a mojej úcty a náklonnosti, ktorú prechovávam k brazílskemu ľudu. Bratstvo medzi ľuďmi a spolupráca na budovaní spravodlivejšej spoločnosti nie je fantazijným snom, ale výsledkom zosúladeného úsilia všetkých pre spoločné dobro. Povzbudzujem vás v tomto vašom angažovaní sa za spoločné dobro, ktoré si od všetkých vyžaduje múdrosť, rozvážnosť a veľkodušnosť. Zverujem vás Nebeskému Otcovi a prosím ho, na príhovor Našej Panej z Aparecídy, aby plne zahrnul svojimi darmi každého z prítomných, vaše rodiny a ľudské i pracovné spoločenstvá, a zo srdca prosím Boha, aby vám žehnal. Ďakujem.

10 Homília pápeža Františka pri eucharistii s biskupmi, kňazmi, rehoľníkmi a seminaristami v Katedrále sv. Šebastiána v Riu de Janeiro 27. júla 2013

Milovaní bratia v Kristovi,

pri pohľade na túto katedrálu, plnú biskupov, kňazov, bohoslovcov, rehoľníkov a rehoľníčok z celého sveta, myslím na slová dnešného žalmu: „Bože, nech ťa velebia národy“ (Ž 67). Áno, sme tu, aby sme chválili Pána a potvrdili ochotu byť jeho nástrojmi, aby nielen niektoré národy chválili Boha, ale všetky. S rovnakou priamočiarou rečou ako Pavol a Barnabáš chceme ohlasovať evanjelium našim mladým, aby sa stretli s Kristom a stali sa budovateľmi bratskejšieho sveta. V tomto zmysle chcem spolu s vami uvažovať nad tromi aspektmi nášho povolania: povolání Bohom; povolání ohlasovať evanjelium; povolání podporovať kultúru stretnutia.

1. Povolání Bohom. Myslím si, že je dôležité vždy si oživovať túto skutočnosť, ktorú často považujeme uprostred mnohých každodenných povinností za samozrejmu: „Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás“, hovorí nám Ježiš (Jn 15,16). Znamená to vracat' sa k prameňu nášho povolania. Preto biskup, kňaz, zasvätená osoba, seminarista, nemôže byť „pobavený pamäti“. Inak stratí podstatné prepojenie s počiatočným momentom svojej cesty. Prosme o tú milosť, vyprosujeme si to od Panny Márie, od nej, ktorá mala dobrú pamäť, prosme o milosť byť ľuďmi, ktorí si v pamäti uchovávajú toto prvé volanie. Boh nás povolal, aby sme boli s Ježišom (porov. Mk 3,14), zjednotení s ním. V skutočnosti, tento „život v Kristovi“, toto zotrúvanie v Kristovi, poznačuje všetko to, čím sme a čo robíme. A je to práve tento „život v Kristovi“, čo garantuje našu apoštolskú účinnosť, plnosť našej služby: „Ustanovil som vás, aby ste išli a prinášali ovocie a aby vaše ovocie bolo autentické“ (por. Jn 15,16). Nie je to kreativita, akokoľvek pastorálna by bola, nie sú to stretnutia a plánovania, čo zabezpečuje ovocie, i keď pomáhajú, a veľmi pomáhajú, ale to, čo zaisťuje ovocie, je vernosť Ježišovi, ktorý nám hovorí s nástojčivosťou: „Ostaňte vo mne a ja vo vás“ (Jn 15,4). A my dobre vieme, čo to znamená: kontemplovať ho, klaňať sa mu a objímať ho, v našom každodennom stretnutí s ním v Eucharistii, v našom živote modlitby, v našich chvíľach adorácie, uvedomovať si jeho prítomnosť a objímať ho aj v ľuďoch, čo sú v najväčšej núdzi. „Zostávať“ s Kristom neznamena izolovať sa, ale vychádzať v ústrety iným. Chcem tu pripomenúť slová blahoslavenej Matky Terezy z Kalkaty. Hovorí takto: „Máme byť veľmi hrdé na svoje povolanie, ktoré nám dáva príležitosť slúžiť Kristovi v chudobných. Práve vo „favelách“, ... v osadách chudobných treba hľadať Krista a slúžiť mu. Máme k nim prichádzať tak, ako keď kňaz pristupuje k oltáru, s radosťou“ (Mother Instructions, I, p. 80). Ježiš je Dobrý Pastier, je naším pravým pokladom. Prosím vás, nevypúšťajte ho z nášho života! Zakoreňujeme v ňom stále viac svoje srdce (porov. Lk 12,34).

2. Povolání ohlasovať evanjelium. Mnohí z vás, drahí biskupi a kňazi, ak nie všetci, ste prišli, aby ste sprevádzali vašich mladých na ich Svetových dňoch. Aj oni počuli slová Ježišovho mandátu: „Chodte a získavajte učeníkov zo všetkých národov“ (porov. Mt, 28,19). Naše úsilie pastierov je pomáhať im, aby v ich srdci zahorela túžba byť Ježišovými učeníkmi a misionármi. Zaiste, mnohí by sa mohli cítiť z tohto pozvania preľaknutí, myslia si, že byť misionárom znamená nevyhnutne opustiť vlasť, rodinu a priateľov. Boh chce, aby sme boli misionármi. Kde sme? Tam, kde nás on sám umiestnil, v našej vlasti alebo tam, kam nás postavil. Pomáhajme mladým. Majme ucho pozorné počúvať ich ilúzie – oni potrebujú byť vypočutí –, počúvať ich úspechy, ich ťažkosti. Je potrebné si prisadnúť, počúvajúc azda ten istý príbeh, no s odlišnou melódiou, s rozličnými totožnosťami. Trpezlivosť s počúvaním! – O toto vás prosím z celého srdca! V svedení, pri duchovnom vedení, pri sprevádzaní. Dokážme s nimi stratiť čas. Rozsievanie niečo stojí a unavuje, veľmi unavuje! A omnoho väčším zadosťučinením je potešenie zo žatvy! Aké figliarstvo! Zo žatvy sa všetci viacej tešíme! Ale Ježiš nás žiada, aby sme rozsievali s vážnosťou.

Nešetrite silami pri formácii mladých! Sv. Pavol, obracajúc sa na svojich kresťanov, používa výraz, ktorý sa stal skutočnosťou v jeho živote: „Deti moje, znovu vás v bolestiach rodím, kým vo vás nebude stvárnený Kristus“ (Gal 4,19). Nech sa toto vyjadrenie stane realitou aj v našej pastoračnej službe! Pomáhajme našim mladým znovu objaviť odvahu a radosť z viery, radosť z toho, že sme osobne milovaní Bohom, toto je veľmi ťažké, ale keď to mladý pochopí, keď to mladý cíti s pomazaním, ktoré mu dáva Duch Svätý, toto „byť osobne milovaný Bohom“ ho potom sprevádza po celý život. Znovuobjavme radosť, že Boh dal svojho Syna Ježiša pre našu spásu. Vychovávajme ich k misii, k vyjdeniu smerom von, k pripravenosti ísť, aby z nich boli pútnici viery. Rovnako viedol Ježiš svojich učeníkov: nedržal ich na sebe prilepených ako sliepka svojej kuriatka, ale ich rozoslal. Nemôžeme ostať uzavretí vo farnosti, v našich spoločenstvách, v našej farskej inštitúcii alebo v našej diecéznej inštitúcii, keď toľko ľudí čaká na evanjelium!

Vychádzať ako vyslaní. – To neznamena len jednoducho otvoriť dvere, aby prišli, aby sme ich privítali, ale vyjsť von, hľadať a stretnúť sa. Pobádajme mladých, aby vychádzali von. Zaisťte, vyvedú hlúposti. – Nemajte strach! Apoštoli ich urobili skôr než my! Popchnime ich, aby vyšli von. Myslime s odhodlaním na pastoračiu, počnúc od periférie, od tých, ktorí sú vzdialení, ktorí farnosť bežne nenavštevujú. To sú tí s pozvánkou „VIP“ (najdôležitejší pozvaní). Choďme ich hľadať na križovatky ulíc.

3. Povolání Ježišom, povolání evanjelizovať, a tretie: byť povolání podporovať kultúru stretnutia. V mnohých prostrediach, a vo všeobecnosti v tomto ekonomistickom humanizme sa rozšírila istá kultúra vylúčenia, „kultúra odpisu“. Niet v nej miesta pre staršieho človeka ani pre nechcené dieťa, niet v nej času pristaviť sa pri chudákovi na ceste. Často sa zdá, že u niektorých sa ľudské vzťahy riadia dvoma modernými „dogmami“: výkonnosť a pragmatizmus. Drahí biskupi, kňazi, rehoľníci, rehoľníčky a aj vy bohoslovci, ktorí sa pripravujete na túto službu, majte odvahu ísť proti prúdu tejto kultúry. Majte odvahu! Pamätajte si jednu vec, mne to veľmi pomáha a meditujem to často: vezmite si Prvú knihu Makabejcov, spomeňte si, ako sa mnohí chceli prispôbovať kultúre tej doby: „Nechajme to už, čo je na tom... Jedzme zo všetkého, ako všetci ľudia... Dobre, Zákon, to áno, ale aby toho nebolo priveľa...“ A dopadli tak, že zanechali vieru, aby sa vydali s prúdom tejto kultúry. Majte odvahu ísť proti prúdu tejto kultúry výkonnosti, tejto kultúry odpisu. Stretnutie a otvorené dvere pre všetkých, solidárnosť – to je slovo, ktoré sa z tejto kultúry vytráca, akoby to bolo nejaké škaredé slovo –, solidárnosť a bratstvo – to sú prvky, ktoré robia našu civilizáciu naozaj ľudskou.

Byť služobníkmi spoločenstva a kultúry stretnutia! – Chcel by som, aby ste boli priam posadnutí v tomto zmysle. A robiť to bez namýšľania si, nanucovania „našich právd“, avšak vedení pokornou a radostnou istotou toho, kto bol nájdený, zasiahnutý a premenený Pravdou, ktorou je Kristus a nemôže ju neohlasovať (porov. Lk 24,13-35).

Drahí bratia a sestry, Boh nás volá, volá nás po mene a priezvisku, každého z nás, volá nás ohlasovať evanjelium a s radosťou podporovať kultúru stretnutia. Panna Mária je nám vzorom. Vo svojom živote dala „príklad tej materskej lásky, ktorou sa majú dať peniknúť všetci, ktorí spolupracujú na apoštolskom poslaní Cirkvi pre znovuzrodenie ľudí“ (Lumen gentium, 65). Prosme ju, aby nás naučila denne sa stretávať s Ježišom. A keď sa tvárime akoby nič, že nás sa to netýka, lebo máme mnoho vecí na práci a svätostánok zostane opustený, nech nás vezme za ruku. Prosme ju o to! Pozri, Matka, keď som dezorientovaný, veď ma za ruku. Nech nás núti vychádzať v ústrety toľkým bratom a sestrám, ktorí sú na periférii, ktorí majú hlad po Bohu a nemajú toho, kto by im o ňom priniesol zvesť. Nech nás nevyhodí z domu, ale nech nás núti vychádzať z domu von. A práve takto sme Pánovými učeníkmi. Nech ona všetkým udelí túto milosť.

11 Príhovor Svätého Otca Františka pri stretnutí s biskupským zborom Brazílie, 27. júla 2013 v priestoroch Arcibiskupského úradu v Riu de Janeiro

Drahí bratia, aké je dobré a milé stretnúť sa s vami, biskupi Brazílie!

Ďakujem, že ste prišli a dovoľte mi, aby som k vám prehovoril ako k priateľom. Aj preto sa vám radšej prihovorím v španielčine, aby som lepšie vyjadril to, čo mám na srdci. Prosím vás o prepáčenie!

Zišli sme sa trochu v ústraní, na tomto mieste, ktoré pripravil náš brat Dom Orani, aby sme boli sami a mohli sa rozprávať od srdca k srdcu ako Pastieri, ktorým Boh zveril svoje stádo. Na uliciach Ria nás očakávajú mladí z celého sveta a mnohí ďalší, ktorí potrebujú byť zasiahnutí milosrdným pohľadom Krista, Dobrého Pastiera, ktorého sme povolaní sprítomňovať. Vychutnajme si túto chvíľu odpočinku, vzájomného delenia sa, pravého bratstva.

Počnúc predstavenstvom biskupskej konferencie a arcibiskupom Ria de Janeiro chcem objat všetkých a každého, osobitne emeritných biskupov.

Skôr ako o formálny príhovor, chcem sa s vami podeliť o niekoľko reflexií. Prvá mi prišla znovu na myseľ, keď som navštívil sanktuárium v Aparecide. Tam, pri nohách sochy Nepoškvrneného Počatia, som sa modlil za vás, za vaše cirkvi, za vašich kňazov, rehoľníkov a rehoľníčky, za vašich bohoslovcov, za laikov a ich rodiny a osobitne za mladých a starších, pretože sú nádejou každého národa. Mladí, pretože prinášajú silu, sen a nádej do budúcnosti. Starší, pretože sú pamäťou, múdrosťou každého ľudu. (1)

1. Aparecida: kľúč k pochopeniu poslania Cirkvi

V Aparecide Boh ponúkol Brazílii svoju vlastnú Matku. V Aparecide však dal aj lekciu o sebe samom, o svojom spôsobe bytia a konania. Lekciu o pokore, ktorá k Bohu patrí ako podstatný prvok, a ktorá je Božou DNA. Je tu niečo trvalé, čo sa treba naučiť o Bohu a Cirkvi v Aparecide. Náuka, na ktorú nesmie zabudnúť Cirkev v Brazílii, ani samotná Brazília.

Na začiatku udalosti z Aparecidy stojí námaha chudobných rybárov. Veľký hlad a malé zdroje. Ľudia vždy potrebujú chlieb. Vždy vychádzajú zo svojich potrieb. Aj dnes. Majú krehký, nevhodný čln, majú siete, ktorých životnosť sa blíži ku koncu, možno sú aj poškodené a nedostatočné. Najprv je tu námaha, asi aj únava z rybolovu, a predsa, výsledok je biedny: fiasko, neúspech. Napriek snahe sú siete prázdne.

A potom, keď Boh chce, on sám vstupuje do svojho tajomstva. Vody sú hlboké, avšak skrývajú v sebe možnosť Boha. Prišiel prekvapujúco, vtedy, keď ho možno nikto viac nečakal. Trpezlivosť tých, ktorí ho očakávajú je vždy podrobená skúške. A Boh prišiel novým spôsobom, pretože Boh je prekvapením: v obraze krehkej hlíny, ukrytej vo vodách rieky, či poznačenej časom. Boh si vždy oblieka šaty nepatrnosti.

Preto aj obraz Nepoškvrneného Počatia. Najprv telo, potom hlava, napokon spojenie tela a hlavy: jednota. To, čo bolo oddelené sa znovu zjednocuje. Koloniálna Brazília bola rozdelená potupným múrom otroctva. Madona z Aparecidy sa predstavuje s čiernou tvárou, najprv rozdelená a potom spojená v rukách rybárov.

Je tu ponaučenie, ktoré nám Boh ponúka. Jeho nádhera sa odráža v Matke, počatej bez prvotného hriechu, vynára sa z tmavých hlbín rieky. V Aparecide od počiatku Boh vyslala posolstvo rekonštrukcie toho, čo je rozlámané, scelenia toho, čo je rozdelené. Múry, priepasti, vzdialenosti prítomné aj dnes, sú odsúdené na zánik. Cirkev nemôže prehliadnuť túto lekciu – byť nástrojom zmierenia.

Rybári nepodceňujú tajomstvo, s ktorým sa stretli v rieke, aj keď je tajomstvom, ktoré sa javí neúplné. Nezahadzujú preč úlomky tajomstva. Očakávajú plnosť. A tá nemešká. Je tu istá múdrosť,

ktorú sa máme naučiť. Sú tu kúsky tajomstva ako časti mozaiky, s ktorými sa stretávame. My chceme vidieť všetko prirýchlo, Boh sa však dáva objavovať pomaly. Aj Cirkev sa musí naučiť tomuto očakávaniu.

Rybári potom odnášajú toto tajomstvo domov. Jednoduchí ľudia vždy majú miesto pre prijatie tajomstva. Možno, že sme obmedzili naše rozprávanie o tajomstve na rozumové vysvetľovanie. Ľuďom však tajomstvo vchádza do srdca. V dome chudobných si Boh vždy nájde miesto.

Rybári „*agasalham*“: zaodejú tajomstvo Panny Márie, ktorú našli pri rybolove, akoby jej bola zima a potrebovala sa ohriať. Boh žiada, aby mohol byť v tej najteplejšej časti nás samých: v srdci. A napokon je to Boh, ktorý uvoľňuje teplo, ktoré potrebujeme, najprv však vstupuje s vynaliezavosťou toho, ktorý naliehavo prosí. Rybári zahalia tajomstvo Panny chudobným plášťom svojej viery. Zavolajú susedov, aby sa prišli pozrieť na nádheru, ktorú našli a spoločne sa zídu okolo nej. V jej prítomnosti rozprávajú o svojich starostiach a jej zverujú svoje problémy. Umožňujú tak uskutočnenie Božích zámerov: jedna milosť, potom ďalšia. Jedna milosť pripravuje druhú. Boh postupne zjavuje tajomnú pokoru svojej sily.

Máme sa veľa naučiť od tohto postoja rybárov. Cirkev, ktorá vytvára priestor pre tajomstvo Boha; Cirkev, ktorá prichýli do seba samej toto tajomstvo tak, že ono je schopné očariť a pritiahnúť ľudí. Iba Božia nádhera môže priťahovať. Božia cesta je očarujúca. Boh sa nechá odniesť domov.

Vzbudzuje v človeku túžbu chrániť ho vo vlastnom živote, vo vlastnom dome, vo vlastnom srdci. On v nás vzbudzuje želanie zavolať susedov, aby spoznali jeho krásu. Poslanie sa rodí práve z tohto Božieho pôvodu, z toho úžasu zo stretnutia. Hovoríme o poslaní, o misionárskej Cirkvi. Myslím na rybárov, ktorí volajú susedov, aby sa prišli pozrieť na tajomstvo Panny. Bez jednoduchosti ich postoja je naše poslanie odsúdené na neúspech.

Cirkev si neustále potrebuje naliehavo pripomínať lekciu z *Aparecidy*, nesmie na ňu zabudnúť. Siete Cirkvi sú krehké, možno aj zaštopkané, loďka Cirkvi nemá schopnosti veľkých lodí, ktoré preplávajú oceány. A Boh sa predsa chce zjaviť prostredníctvom našich prostriedkov, úbohých prostriedkov, pretože je to vždy on, ktorý koná.

Drahí bratia, výsledok pastoračnej práce sa nezakladá na bohatstve zdrojov, ale na tvorivosti lásky. Isteže môže poslúžiť húževnatosť, námaha, práca, programovanie, organizovanie, ale predovšetkým je potrebné vedieť, že sila Cirkvi nespočíva v nej samej, ale je ukrytá v Božích hlbokých vodách, do ktorých je povoláná hodiť siete.

Ďalšie ponaučenie, ktoré si má Cirkev vždy pamätať je, že sa nesmie vzdialiť od jednoduchosti, pretože inak zabudne na reč tajomstva. Tak ostane von pred bránou tajomstva, a prirodzene, nedokáže sa ani priblížiť k

tým, ktorí od nej očakávajú to, čo si nemôžu dať sami od seba, Boha. Občas strácame tých, ktorí nechápu, prečo sme sa vzdali jednoduchosti, vnášajúc istú racionalitu, ktorá je našim ľudom cudzia. Bez gramatiky jednoduchosti sa Cirkev zbavuje podmienok, ktoré umožňujú „loviť“ Boha v hlbokých vodách jeho tajomstva.

Posledná pripomienka: *Aparecida* je zjavením na križovatke. Cesta, ktorá spájala Rio, hlavné mesto, so Sao Paulom, sľubnou provinciou, ktorá sa vytvárala a Minas Gerais s náleziskami vzácnych kameňov veľmi žiadaných európskymi kráľovskými dvormi: križovatka koloniálnej Brazílie. Boh sa zjavuje na križovatkách. Cirkev v Brazílii nesmie zabudnúť na povolanie, ktoré je do nej vpísané už od jej prvého dychu: byť schopnou nabrat' i uvoľniť, zbierať i rozdávať.

2. Ocenenie cesty Cirkvi v Brazílii

Biskupi Ríma mali vždy Brazíliu a jej Cirkev vo svojom srdci. Prešli ste obdivuhodnú cestu. Od 12 diecéz počas Prvého vatikánskeho koncilu po aktuálnych 275. Nešlo o rozšírenie nejakého aparátu či podniku, ale predovšetkým o dynamizmus evanjeliových „piatich chlebov a dvoch rýb“, ktoré prišli do kontaktu s dobrotou Otca a v láskavých rukách sa stali plodnými.

Dnes by som chcel vysoko oceniť prácu vás, Pastierov, vo vašich cirkvách. Myslím na biskupov v lesoch, ktorí sa brodia riekami, v polosuchých oblastiach, v Pantanale, v pampe, v mestských džungliach veľkomiest. Milujte vždy a s úplnou oddanosťou vaše stádo! Myslím aj na toľké mená a

toľké tváre, ktoré zanechali nezmazateľné stopy na ceste Cirkvi v Brazílii, umožniac tak rukou sa dotknúť Pánovej dobrotivosti voči tejto Cirkvi. (2)

Rímski biskupi nikdy neboli vzdialení. Sledovali, povzbudzovali, sprevádzali. V posledných desaťročiach blahoslavený Ján XXIII. naliehavo vyzýval brazílskych biskupov, aby pripravili ich prvý pastoračný plán a odvtedy v Brazílii vyrástla pravá pastoračná tradícia, ktorá spôsobila, že Cirkev nie je zaoceánskou loďou, ktorá sa odchyľuje od smeru, ale vždy má kompas. Boží služobník Pavol VI., okrem toho, že povzbudzoval prijať Druhý vatikánsky koncil s vernosťou, ale aj s pôvodnými prvkami (porov. Generálne zhromaždenie Latinskoamerickej biskupskej konferencie v Medellíne), rozhodujúcim spôsobom ovplyvnil vedomie Cirkvi v Brazílii o sebe samej prostredníctvom Synody o evanjelizácii a základného referenčného textu, ktorý zostáva stále aktuálny: Evangelii nuntiandi. Blahoslavený Ján Pavol II. navštívil Brazíliu trikrát, prejdúc ju od „cabo a rabo“ (od začiatku do konca), od severu na juh, naliehajúc na pastoračné poslanie Cirkvi, na spoločenstvo a spoluúčasť, na prípravu Veľkého Jubilea, na novú evanjelizáciu. Benedikt XVI. vybral Aparecidu ako miesto, kde sa uskutočnilo V. generálne zhromaždenie Latinskoamerickej biskupskej konferencie, čo zanechalo nezamazateľnú stopu v Cirkvi celého kontinentu. Cirkev v Brazílii prijala a originálne aplikovala Drahý vatikánsky koncil a cesta, ktorú prešla, aj keď bola nútená zdolať isté detské choroby, z nej urobila Cirkev zrelšiu, otvorenú, veľkodušnú, misionársku.

Dnes sa nachádzame v novom momente. Dokument z Aparecidy to dobre vystihuje: nejde o epochu zmeny, ale o zmenu epochy. Dnes je teda naliehavé pýtať sa: čo Boh od nás žiada? Chcem sa pokúsiť ponúknuť niekoľko línií ako odpoveď na túto otázku.

3. Obraz Emauz ako kľúč pochopenia prítomnosti a budúcnosti

Predovšetkým sa netreba poddať obavám, o ktorých hovoril blahoslavený John Henry Newman: „Kresťanský svet sa postupne stáva sterilným, vyčerpáva sa ako využitá zem, ktorá sa premení na piesok“. (3) Netreba podľahnúť rozčarovaniu, znechuteniu a sťažovaniu. Veľa sme pracovali a občas sa nám zdá, že sme porazení, a cítime sa ako ten, ktorý musí vydať počet z obdobia, ktoré sa už nevráti, hľadiac na tých, ktorí odišli, alebo nás viac nepovažujú za vierohodných a dôležitých. V tomto svetle si ešte raz prečítajme príbeh z Emauz (porov. Lk 24, 13-15). Dvaja učeníci utekajú z Jeruzalema. Vzďaľujú sa od Božej „nahoty“. Sú pohoršení neúspechom Mesiáša, v ktorého dúfali a ktorý sa teraz javí ako nenávratne porazený, ponížený, aj po tretom dni (vv. 17-21). Toto je ťažké tajomstvo ľudí, ktorí opúšťajú Cirkev, osôb, ktoré sa nechali zviest' inými ponukami a domnievajú sa, že Cirkev – ich Jeruzalem – už nemôže ponúknuť nič významné a dôležité. A tak idú cestou osamotení so svojím sklamaním. Možno sa Cirkev ukázala príliš slabá, možno priveľmi vzdialená od ich potrieb, možno príliš biedna, aby odpovedala na ich znepokojenia, snáď veľmi chladná voči nim, možno príliš zameraná na seba, možno ako väzenkyňa vlastných rigidných vyjadrení. Svetu sa asi zdá, že má Cirkev považovať za relikviu minulosti, nedostatočnú voči novým otázkam. Možno mala Cirkev odpovede pre detstvo človeka a nie pre jeho dospelosť. (4) Faktom je, že dnes sú mnohí, ktorí sa ponášajú na učeníkov z Emauz, nie iba tí, ktorí hľadajú odpovede v nových a rozšírených náboženských skupinách, ale aj tí, ktorí sa zdajú byť bez Boha teoreticky aj prakticky.

Čo robiť v tejto situácii?

Potrebujeme Cirkev, ktorá sa nebude báť vyjsť do ich noci. Cirkev, ktorá bude schopná zachytiť ich na ich ceste. Cirkev, ktorá dokáže vstúpiť do ich konverzácie. Potrebujeme Cirkev, ktorá by vedela viesť dialóg s týmito učeníkmi, ktorí po úteku z Jeruzalema bezcieľne blúdila, osamelí, s vlastným rozčarováním, so sklamaním z kresťanstva, ktoré považujú za neplodnú pôdu, ktorá nerodí, neschopnú znovuzrodenia zmyslu.

Neúprosná globalizácia a intenzívna a často divoká urbanizácia sľubovali veľa. Sú toľkí, ktorí sú zamilovaní do príležitostí v nich prítomných, a je v nich čosi skutočne pozitívne, ako napríklad znižovanie vzdialeností, približovanie osôb a kultúr, šírenie informácií a služieb. No na druhej

strane, mnohí zakusujú ich negatívne účinky bez toho, že by si uvedomovali, ako tieto ohrozujú ich víziu človeka a sveta, vyvolávajú navyše dezorientáciu a prázdnotu, ktoré nedokážu vysvetliť. Niektorými z týchto dôsledkov sú zmätenosť ohľadne zmyslu života, osobná dezintegrácia, strata skúsenosti príslušnosti do určitého „hniezda“, chýbanie rodinného krbu a hlbokých pút. A keďže nebolo toho, kto by ich sprevádzal a svojím životom im ukazoval opravdivú cestu, mnohí hľadali kratšiu cestu, pretože sa im „miera“ veľkej Cirkvi zdá príliš vysoká. Sú aj takí, čo uznávajú ideál človeka a života predkladaný Cirkvou, ale neodvažujú sa prijať ho za svoj. Myslia si, že ten ideál je pre nich priveľký, že je mimo ich možností, cieľ, ku ktorému smeruje, je nedosiahnuteľný. Predsa však nemôžu žiť bez toho, žeby mali aspoň niečo, aj keby to bola iba karikatúra toho, čo sa im javí privysoké a príliš vzdialené. S týmto rozčarovaním v srdci idú hľadať niečo, čo im dá opäť falošné nádeje, alebo skončia rezignovaní v nejakej čiastkovej príslušnosti, ktorá v konečnom dôsledku nedokáže dať ich životu naplnenie.

Pocit opustenosti a osamelosti, toho, že nepatria ani sebe samým, ktorý sa v tejto situácii často vynára, je príliš bolestný na to, aby sa o ňom mlčalo. Potrebujeme východisko a zatiaľ nám ostáva len cesta lamentovania. Aj lamentovanie sa však v istej chvíli premení na bumerang, ktorý sa vráti a ešte znásobí nešťastie. Už len málo ľudí dokáže načúvať bolesti. Potrebujeme ju aspoň umŕtvieť. Pred touto panorámou potrebujeme Cirkev schopnú byť spoločníčkou, ísť ponad jednoduché počúvanie. Cirkev, ktorá sprevádza na ceste a kráča vedno s ľuďmi, Cirkev, ktorá dokáže dešifrovať noc prítomnú v úteku z Jeruzalema toľkých bratov a sestier. Cirkev, ktorá si uvedomuje, že dôvody, pre ktoré ľudia odchádzajú, už sami v sebe obsahujú i dôvody pre návrat, je však potrebné vedieť toto všetko čítať s odvahou. Ježiš vliat teplo do srdc učeníkom z Emauz.

Chcem, aby sme sa dnes všetci opýtali: sme ešte Cirkvou schopnou rozohriať srdce? Cirkvou, ktorá dokáže znovu priviesť do Jeruzalema? V Jeruzaleme sú naše pramene: Sväté písmo, katechéza, sviatosti, spoločenstvo, Pánovo priateľstvo, Mária a apoštoli... Dokážeme ešte hovoriť o týchto zdrojoch, aby sme tak opäť vzbudili čaro ich nádhery?

Mnohí odišli, pretože im bolo prisľúbené niečo vyššie, niečo silnejšie, niečo rýchlejšie.

Je však niečo vyššie ako láska, ktorá sa zjavila v Jeruzaleme? Nie je nič vyššie ako zníženie sa kríža, pretože tam sa naozaj dosahuje výšina lásky! Sme ešte schopní ukázať túto pravdu tým, ktorí si myslia, že pravá výška života sa nachádza inde?

Je niečo silnejšie ako moc ukrytá v krehkosti lásky, dobra, pravdy a krásy?

Hľadanie toho, čo je rýchlejšie priťahuje ľudí aj dnes. Rýchly internet, rýchle autá, rýchle lietadlá, rýchle vzťahy... A predsa badáme istú zúfalú potrebu pokoja, povedal by som skôr spomalenia. Vie byť Cirkev ešte pomalou v čase, v načúvaní, v trpezlivosti, aby prešívala a rekonštruovala? Alebo je už aj Cirkev zachytená šialenstvom výkonu?

Znovu nadobudnime kľud, drahí bratia, aby sme vedeli zladit' krok s možnosťami pútnikov, s ich rytmom chôdze, schopnosť byť vždy nablízku, aby sme im umožnili otvoriť vchod do sklamaní, ktoré majú v srdciach a mohli tam vstúpiť. Oni chcú zabudnúť na Jeruzalem, v ktorom sú ich pramene a tak ostanú smädní. Potrebujeme Cirkev, ktorá ich dokáže sprevádzať pri návrate do Jeruzalema! Cirkev, ktorá bude schopná znovu im odhaliť slávne a radostné veci, ktoré sa hovoria o Jeruzaleme a umožní im pochopiť, že on je mojou Matkou, našou Matkou a nie sú sirotami! V ňom sme sa narodili. Kde je náš Jeruzalem, v ktorom sme sa narodili? V krste, pri prvom stretnutí lásky, vo volaní, v povolaní! (5) Je potrebná taká Cirkev, ktorá sa vracia načerpať teplo, rozpáliť srdce. Potrebujeme Cirkev, ktorá opäť udelí občianstvo toľkým svojim deťom, ktoré kráčajú akoby vo vyhnanstve.

4. Výzvy pre Cirkev v Brazílii

Vo svetle toho, čo som povedal, by som chcel zdôrazniť niekoľko výziev pre milovanú Cirkev, ktorá je v Brazílii.

Priorita formácie: biskupi, kňazi, rehol'níci, laici.

Drahí bratia, ak nebudeme formovať služobníkov, ktorí budú schopní ľuďom rozohriať srdcia,

kráčať spolu s nimi v ich nociach, viesť dialóg s ich ilúziami a sklamaniami, znovu poskladať ich úlomky, v čo môžeme dúfať v prítomnosti a v budúcnosti? Nie je pravdou, že by bol Boh v nich zatemnený. Naučme sa hľadiť hlbšie: chýbajú tí, ktorí by im rozohriali srdce tak ako učeníkom z Emauz (porov. Lk 24,32).

Preto je dôležité podporovať a starať sa o kvalifikovanú formáciu, ktorej výsledkom budú osoby schopné vstúpiť do noci bez toho, aby ich pohltila tma a aby sa stratili; schopné počúvať ilúzie iných bez toho, aby sa nimi nechali zviest'; schopné prijať sklamania bez toho, aby sa nechali premôcť horkosťou; schopné dotýkať sa dezintegrácie iných bez toho, aby sa nechali rozbiť a zmiast' vo vlastnej identite.

Potrebujeme ľudskú, kultúrnu, afektívnu, duchovnú a doktrínálnu kompaktnosť. (6) Draží bratia v biskupskej službe, potrebujeme odvahu na hĺbkovú revíziu štruktúr formácie a prípravy kléru a laikov Cirkvi, ktorá je v Brazílii. Nestačí akási hmlistá priorita formácie, ani dokumenty či stretnutia. Potrebujeme praktickú múdrosť, aby sme postavili na nohy trvalé miestne, regionálne a národné prípravné štruktúry, aby sa stali pravým srdcom pre episkopát, bez ohľadu na šetrenie síl, pozornosti a sprevádzania. Aktuálna situácia si vyžaduje kvalifikovanú formáciu na všetkých úrovniach. Biskupi nemôžu touto úlohou poveriť iných. Nemôžete túto úlohu delegovať, ale vziať ju na seba ako niečo, čo je neodmysliteľné pre putovanie vašich Cirkví.

Kolegialita a solidarita biskupskej konferencie

Cirkvi v Brazílii nestačí jeden národný líder, potrebuje sieť regionálnych „svedectiev“, ktoré – poslúžim si rovnakým štýlom vyjadrenia – zabezpečia predovšetkým nie jednomyselnosť, ale pravú jednotu v bohatstve rozdielnosti.

Spoločenstvo je plátno, utkané z vlákien s trpezlivosťou a vytrvalosťou, ktorá postupne k sebe „približuje body“ a vytvára látku vždy viac širšiu a hustejšiu. Prikrývka s niekoľkými vláknami vlny neohreje.

Je dôležité pamätať na Aparecidu, na metódu ako spojiť rozdielnosť. Ani nie tak rozdielnosť ideí, aby sme vytvorili nejaký dokument, skôr mnohorakosť skúseností s Bohom, aby sme uviedli do pohybu živú dynamiku.

Emauzskí učenici sa vrátili do Jeruzalema a vyrozprávali skúsenosť, ktorú zažili pri stretnutí so zmŕtvychvstalým Kristom (porov. Lk 24,33-35). Tam sa dozvedeli o ďalších Pánových zjaveniach a o skúsenostiach ich bratov. Práve biskupská konferencia je životným priestorom pre takúto vzájomnú výmenu svedectiev o stretnutiach so Zmŕtvychvstalým na severe, na juhu, na západe... Potrebujeme rastúcu valorizáciu miestneho a regionálneho prvkú. Nestačí centrálna byrokracia. Potrebujeme, aby rástla kolegialita a solidarita, ktorá bude pre všetkých pravým obohatením.

Permanentný stav misie a pastoračného obrátenia

Aparecida spomína permanentný stav misie (8) a potreby istého pastoračného obrátenia. (9) Ide o dva dôležité výsledky spomenutého zhromaždenia pre celú Cirkev tejto oblasti a cesta, ktorú prešla v Brazílii vzhľadom na tieto dva body, je významná.

V súvislosti s misiou treba pripomenúť, že jej naliehavosť vyplýva z jej vnútornej motivácie, ide o odovzdávanie dedičstva. Vzhľadom na metódu je dôležité pamätať na to, že dedičstvo je ako svedok, ako štafetový kolík: nevyhadzujeme ho do vzduchu, aby ho uchytil ten, kto je schopný, a ten, kto to nedokáže, ostal bez neho. Dedičstvo potrebujeme odovzdať osobne, dotknúť sa toho, ktorému ho chceme darovať, odovzdať.

V súvislosti s pastoračným obrátením chcem pripomenúť, že pastoračia nie je iné ako vykonávanie materstva Cirkvi. Ona plodí, kŕmi, dáva rásť, usmerňuje, vyživuje, vedie za ruku... Potrebujeme teda Cirkev schopnú otvoriť materinské lono milosrdenstva. Bez milosrdenstva dnes nie je možné vstúpiť do sveta zranených, ktorí potrebujú pochopenie, odpustenie, lásku.

V misii, aj kontinentálnej, (10) je veľmi dôležité posilniť rodinu, ktorá zostáva základnou bunkou spoločnosti a Cirkvi; mladých, ktorí sú budúcou tvárou Cirkvi; ženy, ktoré majú podstatnú úlohu pri odovzdávaní viery a tvoria tú silu, ktorá každodenne posúva spoločnosť smerom dopredu a ju obnovuje. Neobmedzujeme zapojenie sa žien v Cirkvi, ale podporujeme ich aktívnu úlohu v

cirkevnom spoločenstve. Ak Cirkev stratí ženy v ich celkovom a reálnom rozmere, riskuje, že sa stane sterilnou. Aparecida zdôrazňuje aj povolanie a poslanie muža v rodine, v Cirkvi a spoločnosti, ako otcov, pracujúcich a občanov. (11) Pamätajte na to!

Úloha Cirkvi v spoločnosti

V spoločenskej oblasti si Cirkev veľmi jasne vyžaduje iba jednu vec: slobodu ohlasovať evanjelium integrálnym spôsobom aj vtedy, keď vstupuje do kontrastu so svetom, i keď ide proti prúdu, brániac poklad, ktorého je strážkyňou a hodnoty, ktorými nedisponuje, ale ktoré prijala a ktorým má zostať verná.

Cirkev využíva právo môcť slúžiť človeku v jeho celistvosti, ohlasujúc mu to, čo Boh zjavil o človeku a jeho realizácii a chce sprítomňovať toto nehmotné vlastníctvo, bez ktorého sa spoločnosť rozpadáva, mestá sa obklopujú múrmi, priepasťami, bariérami. Cirkev má právo a povinnosť udržiavať zažatú faklu slobody a jednoty človeka.

Vzdelávanie, zdravie, spoločenský mier sú brazílskymi naliehavosťami. Cirkev má k týmto témam veľa čo povedať, pretože na adekvátnu odpoveď na tieto výzvy nestačia čisto technické riešenia, ale je potrebné mať primeranú víziu o človeku, o jeho slobode, hodnote, o jeho otvorenosti voči transcendentnu. Vy, drahí bratia, nebojte sa ponúknuť tento príspevok Cirkvi pre dobro celej spoločnosti a ponúkať toto „vtelené“ slovo aj prostredníctvom svedectva.

Amazónia ako lakmusový papierik, skúšobný test pre brazílsku Cirkev a spoločnosť

Je tu ešte jeden bod, pri ktorom by som sa chcel zastaviť a považujem ho za významný pre prítomné putovanie a budúcnosť nie iba Cirkvi v Brazílii, ale celého spoločenského zoskupenia: Amazónia. Cirkev v Amazónii nie je ako niekto, kto má v rukách kufre, aby odcestoval po tom, ako využil všetko, čo mohol. Cirkev je v Amazónii prítomná od počiatku cez misionárov, rehoľné kongregácie, kňazov, laikov a biskupov je prítomná ešte i teraz a je rozhodujúcou pre budúcnosť tejto oblasti. Myslím na prijatie, ktoré Cirkev v Amazónii dnes ponúka haitským emigrantom po hroznom zemetrasení, ktoré zasiahlo ich krajinu.

Chcel by som pozvať všetkých, aby sa zamýšľali nad tým, čo povedala Aparecida o Amazónii, (12) aj nad dôraznou žiadosťou rešpektovať a chrániť celé stvorenie, ktoré Boh zveril človeku nie preto, aby ho bezohľadne využil, ale aby z neho urobil záhradu. V súvislosti s pastoračnou výzvou, ktorú predstavuje Amazónia, nemôžem nepoďakovať za to, čo Cirkev v Brazílii robí. Biskupská konferencia pre Amazóniu vytvorená v roku 1977 už priniesla mnoho ovocia. Mnohé diecézy s pripravenosťou a veľkodušne odpovedali na požiadavku solidarity vyslaním misionárov laikov a kňazov. Ďakujem Mons. Jaimeovi Chemelovi, priekopníkovi tejto práce a kardinálovi Hummesovi, terajšiemu predsedovi tejto Komisie. Chcel by som dodať, že aj naďalej je potrebné podporovať a oživovať toto dielo Cirkvi. Potrebujeme kvalifikovaných inštruktorov, predovšetkým formátorov a profesorov teológie, aby sme skonsolidovali dosiahnuté výsledky v oblasti formácie domorodého kléru a aby sme mali kňazov vhodných do miestnych podmienok a posilnili – takpovediac – „amazonskú tvár“ Cirkvi. V tomto majte, prosím, smelosť a priamočiarosť. Povedané rečou námorníkov, majte guráž.

Drahí priatelia, snažil som sa vám bratským spôsobom ponúknuť zamyslenia a línie práce v Cirkvi v Brazílii, ktorá je veľkou mozaikou kameňov, obrazov, foriem, problémov, výziev, ale práve preto predstavuje nesmierne bohatstvo. Cirkev nikdy nie je uniformita, ale rôznorodosť, ktoré sa harmonizujú v jednote a toto platí v každej cirkevnej realite.

Nepoškrvnená Panna z Aparecidy nech je hviezdou, ktorá osvieti vaše úsilie a vašu púť pri prinášaní Krista, tak ako to robila ona, každému mužovi a žene vašej rozsiahlej vlasti. Bude to on, tak ako to urobil dvom utekajúcim a sklamaným Emauzským učeníkom, kto rozohreje srdce a daruje novú a istú nádej.

Poznámky

1. Dokument z Aparecidy zdôrazňuje, ako deti, mládež a starší ľudia prispievajú k budúcnosti národov.
2. Myslím na mnohé osobnosti, vymenujem aspoň niektoré: Penso Lorscheider, Mendes de Almeida, Sales, Vital, Camara, Macedo... spolu s prvým brazílskym biskupom Perom Fernandesom Sardinhom (1551/1556) zabitým miestnymi bojovými kmeňmi.
3. Letter of 26 January 1833, in: The Letters and Diaries of John Henry Newman, vol. III, Oxford 1979, p. 204.
4. V Dokumente z Aparecidy sú synteticky predstavené základné dôvody tohto fenoménu (porov. b. 225).
5. Porov. aj štyri body naznačené Aparecidou (b. 226).
6. Dokument z Aparecidy je venovaná veľká pozornosť formácii kléru i laikov (porov. body 316-325; 212).
7. Dokument z Aparecidy ponúka aj v súvislosti s týmto bodom dôležitú líniu postupovania (porov. body 181-183; 189).
8. Porov. b. 216.
9. Porov. body 365-372.
10. Závery konferencie z Aparecidy trvajú na takej podobe Cirkvi, ktorá je evanjelizačnou zo svojej samotnej povahy, jestvuje kvôli evanjelizácii, s odvahou a slobodou, na všetkých úrovniach (porov. body 547-554).
11. Porov. body 459-463.
12. Porov. osobitne body 83-87, a z pohľadu zjednocujúcej pastorácie b. 475.

12 Homília Svätého Otca Františka zo záverečnej svätej omše 28. SDM v Riu de Janeiro, 28. júla 2013 na Copacabana

Drahí bratia a sestry, drahí mladí!

„Chod'te teda a učte všetky národy“. Týmito slovami sa Ježiš obracia na každého z vás, aby vám povedal: „Bolo veľmi pekné zúčastniť sa na Svetových dňoch mládeže, prežívať vieru spoločne s mladými, ktorí prišli zo všetkých strán sveta - teraz však musíte ísť a odovzdať túto skúsenosť aj iným.“ Ježiš ťa volá k tomu, aby si prijal misiu učeníka. Čo nám dnes hovorí Pán vo svetle Božieho slova, ktoré sme práve počuli? Čo nám dnes hovorí Pán? Tri slová: Chod'te, bez strachu, aby ste slúžili.

1. Chod'te. Počas týchto dní ste tu v Riu mali príležitosť stretnúť sa s Ježišom, stretnúť ho spoločne, pocítili ste radosť viery. Avšak skúsenosť tohto stretnutia nemôže zostať uzatvorená vo vašom živote, alebo len v malej skupinke vašej farnosti, v hnutí, či vo vašej komunite. Bolo by to ako vziať kyslík plameňu, ktorý má horieť. Viera je plameň, ktorý je o to živší, o čo viac sa oň delíme, o čo viac ho odovzdávame, aby všetci mohli spoznať, milovať a vyznávať Ježiša Krista, ktorý je Pánom života a dejín (por. Rim, 10, 9).

Dávajte však dobrý pozor! Ježiš nepovedal: ak sa vám chce, ak máte čas, ale „Chod'te!“ Povedal: „Chod'te a učte všetky národy“. Deliť sa so skúsenosťou viery, vydávať svedectvo o viere a ohlasovať evanjelium je mandát, ktorý Pán zveruje celej Cirkvi, i tebe. Je to však príkaz, ktorý sa nerodí zo snahy získať vládu alebo z vôle po moci, ale zo sily lásky, z toho, že Ježiš ako prvý prišiel medzi nás a dal nám nielen niečo zo seba, ale dal sa nám celý. Dal svoj vlastný život, aby nás zachránil a ukázal nám Božiu lásku a milosrdenstvo. Ježiš sa k nám nechová ako k otrokom, ale ako k slobodným, k priateľom, bratom; a nielenže nás posiela, ale nás aj sprevádza, je nám neustále nablízku v tejto misii lásky.

Kam nás posiela Ježiš? Niet hraníc, niet limitov: posiela nás ku všetkým. Evanjelium je pre všetkých, nielen pre niektorých. Nie je len pre tých, ktorí sa nám zdajú najbližší, najchápavejší, najpohostinnejší. Je pre všetkých. Nemajte strach ísť a zaniest' Krista do každého prostredia, aj na životné periférie, aj tým, ktorí sa zdajú byť celkom vzdialení, celkom ľahostajní. Pán hľadá všetkých a chce, aby všetci pocítili hrejivú silu jeho milosrdenstva a jeho lásky.

Chcel by som predovšetkým, aby tento Kristov mandát „Chod'te“ zaznel vo vás, mladých Cirkvi Latinskej Ameriky, ktorí ste zapojení v kontinentálnej misii podporovanej biskupmi. Brazília, Latinská Amerika a celý svet potrebuje Krista. Svätý Pavol hovorí: „Beda mi, keby som evanjelium nehlásal!“ (1 Kor 9,16). Tento kontinent prijal ohlasovanie evanjelia, ktoré poznačilo jeho život a prinieslo mnoho ovocia. Dnes je toto hlásanie zverené aj vám, aby znovu zaznelo s obnovenou silou. Cirkev vás potrebuje, potrebuje entuziazmus, kreativitu a radosť, ktoré sú pre vás charakteristické. Veľký apoštol Brazílie, blahoslavený José de Anchieta sa vydal na misie, keď mal len devätnásť rokov. Viete, aký je najlepší prostriedok na evanjelizáciu mladých? Mladý človek. Toto je cesta, ktorou vám treba kráčať.

2. Bez strachu. Nieкто by si mohol myslieť: „Nemám žiadnu špeciálnu formáciu, ako môžem ísť a ohlasovať evanjelium?“ Drahý priateľ, tvoj strach sa veľmi nelíši od strachu Jeremiáša – počuli sme to práve v čítaní –, keď ho Boh povolal, aby sa stal prorokom. „Ach, Pane, veď neviem hovoriť, mladučký som.“ Boh vraví aj vám to isté, čo povedal Jeremiášovi: „Neboj sa ich, veď ja som s tebou, aby som ťa vyslobodil!“ (Jer 1,6.8)

„Neboj sa!“ Keď ideme ohlasovať Krista, on sám nás predchádza a vedie. Keď posielal svojich učeníkov na misiu, sľúbil im: „Ja som s vami po všetky dni“ (Mt 28, 20). A toto platí aj pre nás.

Ježiš nás nikdy nenechá samých, nikdy nikoho nenechá samého. Vždy nás sprevádza.

A Ježiš nepovedal „Choď“, ale „Choďte“. Sme poslaní spoločne. Drahí mladí, uvedomujte si blízkosť celej Cirkvi a tiež silu spoločenstva svätých v tomto poslaní. Keď spoločne čelíme výzvam, sme silní, objavujeme zdroje, o ktorých sme ani nevedeli, že ich máme. Ježiš nepovolal apoštolov, aby žili v izolácii, povolal ich, aby vytvorili spoločenstvo. Chcel by som sa obrátiť aj na vás, drahí kňazi, ktorí spolu so mnou slávnite eucharistiu: prišli ste, aby ste sprevádzali mladých a je veľmi pekné zdieľať túto skúsenosť viery. Určite vás to všetkých omladilo, mladí vedia nakaziť mladosťou. Ale je to len jedna etapa na ceste. Prosím vás, pokračujte aj naďalej v ich sprevádzaní, so štedrosťou a radosťou, pomáhajte im aktívne sa zapájať do života Cirkvi, aby sa nikdy necítili osamelí! A tu by som chcel zo srdca poďakovať skupinám pastorácie mládeže, hnutiam a novým komunitám, ktoré sprevádzajú mladých v ich skúsenosti byť Cirkvou, s toľkou kreativitou a toľkou odvahou. Pokračujte ďalej a nemajte strach.

3. Posledné slovo: „pre službu“. Na začiatku žalmu, ktorý sme spievali, sú tieto slová: „Spievajte Pánovi novú pieseň“ (Ž 95, 1). Aký je náš nový spev? Nie sú to len slová, nie je to iba melódia, ale je to spev života; znamená to dovoliť, aby sa náš život identifikoval so životom Ježiša, znamená to zdieľať jeho city, myšlienky, činnosti. A Ježišov život je životom pre druhých – Ježišov život je životom pre druhých, je to život služby.

Svätý Pavol v čítaní, ktoré sme práve počuli, hovorí: „Stal som sa sluhom všetkých, aby som čím viacerých získal“ (1 Kor 9, 19). Kvôli ohlasovaniu Ježiša sa Pavol stal „služobníkom všetkých“. Evanjelizovať znamená v prvej osobe vydávať svedectvo o Božej láske, znamená to prekonať naše sebecké a slúžiť – zohnúť sa, aby sme mohli umyť nohy našim bratom tak, ako to urobil Ježiš.

Tri slová: Choďte, bez strachu, aby ste slúžili. Nasledujúc tieto tri slová, zistíte, že kto evanjelizuje, je zároveň aj evanjelizovaný. Kto odovzdáva radosť viery, radosť aj získava. Drahí mladí, keď sa vrátite domov, nemajte strach byť ku Kristovi veľkodušní, svedčiť o jeho evanjeliu. V prvom čítaní, keď Boh posielal proroka Jeremiáša, dáva mu moc, aby „vytrhával a rúcal, nivočil a pustošil, aby budoval a sadil“ (Jer 1,10). Aj s vami je to tak. Prinášať evanjelium znamená prinášať Božiu silu a jej prostredníctvom vytrhávať a rúcať zlo a násilie; nivočiť a pustošiť bariéry egoizmu, netolerancie a nenávisti; budovať nový svet. Ježiš Kristus s vami počíta! Cirkev s vami počíta! Pápež s vami počíta! Mária, matka Ježišova a naša matka, nech vás vždy s láskavosťou sprevádza: „Choďte a učte všetky národy.“ Amen.

13 Príhovor pápeža Františka pred modlitbou Anjel Pána, 28. júla 2013 na Copacabane v Riu de Janeiro

Drahí bratia a sestry,

na záver tohto eucharistického slávenia, ktorým sme pozdvihli našu pieseň chvály a vďaky k Bohu za každú milosť získanú počas týchto Svetových dní mládeže, chcel by som sa ešte raz poďakovať Mons. Oranimu Tempestovi a kardinálovi Ryškovi za slová, ktoré mi adresovali. Ďakujem tiež vám, drahá mládež, za všetky tie radosti, ktoré ste mi v týchto dňoch dali pocítiť. Zo srdca vám ďakujem!

Teraz obráťme náš pohľad na nebeskú Matku, Pannu Máriu. Počas týchto dní, Ježiš vám sústavne opakoval pozvanie stať sa jeho učeníkmi-misionármi; počuli ste hlas dobrého Pastiera, ktorý vás volal po mene a vy ste rozpoznali ten hlas, ktorý vás volal (porov. Jn 10,4). Nie je azda pravdou, že v tomto hlase, ktorý sa rozozvučal vo vašom srdci, ste pocítili nežnosť Božej lásky? Okúsili ste krásu nasledovania Krista spoločne v Cirkvi? Lepšie ste pochopili, že Evanjelium je odpoveďou na túžbu po ešte plnšom živote? (porov. Jn 10,10) Je to pravda?

Nepoškvrnená Panna Mária sa prihovára za nás v nebi ako dobrá matka, ktorá sa stará o svoje deti. Mária nás učí svojím životom, čo to znamená byť učeníkom-misionárom. Vždy, keď sa modlíme Anjel Pána, pripomíname si udalosť, ktorá navždy zmenila ľudské dejiny. Keď anjel Gabriel oznámil Márii, že by sa mala stať matkou Ježiša, Spasiteľa, ona, i keď bez pochopenia plného významu daného zvolania, dôverovala Bohu, a odpovedala: „Hľa, služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho slova.“ (Lk 1,38). A čo urobila hneď na to? Po tom, čo prijala milosť byť Matkou vteleného Slova, neponechala si tento dar pre seba. Cítila sa zodpovedná, vybrala sa na cestu, odišla z domu a ponáhľala sa poskytnúť pomoc príbuznej Alžbete, ktorá to potrebovala (porov. Lk 1,38-39). Uskutočnila gesto lásky, dobročinnosti, konkrétnej služby, prinášajúc Ježiša vo svojom lone. A toto gesto vykonala bez meškania!

Toto je náš vzor, drahí priatelia! Prvou odpoveďou tej, ktorá získala najvzácnejší dar od Boha je to, že sa ponáhľala slúžiť a prinášať Ježiša druhým. Prosme Pannu Máriu, aby aj nám pomohla darovať Kristovu radosť našim blízkym príbuzným, našim známym, našim priateľom a všetkým. Nemajte nikdy strach byť veľkodušní spolu s Kristom. Oplatí sa to! Vydať sa na cestu a ísť s odvahou i obetavosťou, aby každý muž a každá žena mohli stretnúť Pána.

Drahá mládež, nabudúce sa na Svetových dňoch mládeže stretne v roku 2016 v Krakove, v Poľsku. Na materinský príhovor Márie, prosme o svetlo Ducha Svätého na cestu, ktorá nás povedie do tejto novej etapy radostného slávenia viery a Kristovej lásky.

14 Príhovor Svätého Otca k dobrovoľníkom 28. SDM 28. júla 2013 v kongresovom centre Rio Centro - „Ciudade da Fé“:

Drahí dobrovoľníci, dobrý večer!

Nemohol by som sa vrátiť do Ríma bez toho, aby som sa najprv každému z vás osobným a vrúcny spôsobom nepoďakoval za prácu a obetavosť, s akou ste ma sprevádzali, pomáhali, slúžili tisícom mladých pútnikov; za mnohé malé skutky, ktoré urobili z týchto Svetových dní mládeže nezabudnuteľný zážitok viery. S úsmevom každého z vás, s láskavosťou, s ochotou slúžiť, ste zakúsili, že «blaženejšie je dávať, ako prijímať» (Sk 20, 35).

Služba, ktorú ste v týchto dňoch vykonávali, mi pripomenula poslanie sv. Jána Krstiteľa, ktorý pripravil cestu Ježišovi. Každý z vás sa svojím spôsobom stal nástrojom na to, aby bola tisícom mladých „pripravená cesta“ k stretnutiu sa s Ježišom. Toto je tá najkrajšia služba, ktorú môžeme plniť ako misijní učeníci. Pripraviť cestu, aby všetci mohli spoznať, stretnúť a milovať Pána. Vám, ktorí ste v tomto období odpovedali s toľkou ochotou a veľkorysťou na pozvanie stať sa dobrovoľníkmi na Svetových dňoch mládeže, by som chcel povedať: buďte vždy veľkorysí voči Bohu a iným: nestráťte tým nič, naopak, získate veľké bohatstvo života!

Boh pozýva k definitívnym voľbám, pre každého má svoj plán. Objaviť ho, odpovedať na vlastné povolanie, znamená smerovať k šťastnej realizácii seba samých. Boh nás všetkých volá k svätosti, aby sme žili jeho život, ale pre každého má osobitnú cestu. Niektorí sú volaní k tomu, aby sa zasvätili vytvorením rodiny skrze sviatosť manželstva. Sú takí, ktorí hovoria, že dnes už manželstvo „nie je v móde“. Čo vy na to, naozaj už nie je v móde?

V kultúre provizória a relativizmu mnohí hlásajú, že dôležité je „užívať si“ okamih, že nie je potrebné zaväzovať sa na celý život, rozhodovať sa definitívne, „navždy“, pretože sa nevie, čo prinesie zajtrajšok. Ja vás však žiadam, aby ste boli revolucionármi, žiadam vás, aby ste išli proti prúdu; áno, týmto vás prosím, aby ste sa oslobodili od tejto kultúry provizória, ktorá vo svojej podstate verí, že nie ste schopní prevziať zodpovednosť, verí, že nie ste schopní skutočne milovať. Mám vo vás mladých dôveru a modlím sa za vás. Majte odvahu „ísť proti prúdu“. Majte odvahu byť šťastnými.

Pán volá niektorých ku kňazstvu, k odovzdaniu sa mu úplným spôsobom, aby milovali všetkých srdcom Dobrého pastiera. Iných volá k službe druhým v rehoľnom živote: v kláštoroch zasväcujú sa modlitbe pre dobro sveta, v rôznych oblastiach apoštolátu, vydaním sa pre všetkých, osobitne pre najnúdznejších. Nikdy nezabudnem na 21. september – mal som sedemnáť rokov –, keď som potom, ako som sa zastavil v kostole San José de Flores (Kostol sv. Jozefa v štvrti Flores), aby som sa vyspovedal, počul po prvýkrát, ako ma Boh volal. Nebojte sa toho, čo od vás Boh žiada! Stojí to za to povedať Bohu svoje „áno“. V ňom je radosť!

Drahí mladí, niektorí možno ešte nemáte jasno v tom, čo robiť vo svojom živote. Opýtajte sa na to Pána, On vám umožní pochopiť cestu. Ako to urobil aj mladý Samuel, ktorý v sebe cítil naliehavý hlas Pána, ktorý ho volal, ale nerozumel, nevedel, čo povedať, a za pomoci kňaza Héliho nakoniec na tento hlas odpovedal: Hovor Pane, pretože ja ťa počúvam (porov. 1 Sam, 1-10). Opýtajte sa aj vy Pána: Čo chceš, aby som urobil, akú cestu mám nasledovať?

Drahí priatelia, ešte raz vám ďakujem za to, čo ste urobili v týchto dňoch. Ďakujem farským skupinám, hnutiam a novým komunitám, ktoré zapojili svojich členov do služby počas týchto Svetových dní. Ďakujem! Nezabudnite na to všetko, čo ste tu zažili! Môžete vždy počítať s mojimi modlitbami a ja viem, že môžem počítať s vašimi modlitbami.

15 Príhovor Svätého Otca biskupom zodpovedným za Radu biskupských konferencií Latinskej Ameriky CELAM, 28. júla 2013 v Sumaré v Riu de Janeiro

Úvod

Ďakujem Pánovi za túto možnosť rozprávať sa s vami, bratia biskupi, ktorí ste zodpovední za Radu biskupských konferencií Latinskej Ameriky v štvorročnom období 2011-2015. Už 57 rokov slúži táto Rada dvadsiatim dvom biskupským konferenciám Latinskej Ameriky a desiatim v Karibiku, spolupracujúc jednomyselným a napomáhajúcim spôsobom pri podporovaní, stimulovaní a dynamickom napredovaní biskupskej kolegiality a spoločenstva medzi cirkvami tejto oblasti aj ich Pastiermi.

Podobne ako vy, aj ja som svedkom silného podnetu Ducha počas Piatej generálnej konferencie episkopátu Latinskej Ameriky a Karibiku v Aparecide v máji 2007, ktorý neprestajne oživuje práce tejto Rady na žiadanej obnove miestnych cirkví. Táto obnova je v mnohých z nich už v procese. Chcel by som túto konverzáciu zamerať na zdedené vlastníctvo z uvedeného bratského stretnutia, ktoré sme všetci pokrstili ako Kontinentálna misia.

Osobitné charakteristiky Aparecidy

Piata konferencia má štyri vlastné charakteristiky. Sú ako štyri stĺpy rozvoja Aparecidy a vtláčajú jej vlastnú originalitu.

1) Začiatok bez dokumentu

Medellín, Puebla a Santo Domingo začali vlastné práce cestou prípravy, ktorá vyvrcholila v istom Instrumentum laboris, vďaka ktorému sa rozvinula diskusia, reflexia a schválenie záverečného dokumentu. Aparecida zatiaľ podporila účasť partikulárnych cirkví ako prípravný spôsob, ktorý vyvrcholil v zhrňujúcom dokumente. Tento dokument, i keď bol referenčným textom počas Piatej generálnej konferencie, nebol prijatý ako dokument východiskový. Počiatočná práca pozostávala v spoločnom predložení starostí Pastierov stojac pred zmenou epochy a v potrebe obnovy učenickeho a misionárskeho života, ktorým Kristus založil Cirkev.

2) Prostredie modlitby s Božím ľudom

Je dôležité spomenúť prostredie modlitby, ktoré vychádzalo z každodenného slávania Eucharistie a ďalších liturgických momentov, kde sme boli vždy sprevádzaní Božím ľudom. Z druhej strany, keďže práce prebiehali v suteréne svätyně, „funkčnou hudbou“, ktorá ich sprevádzala, boli spevy a modlitby veriacich.

3) Dokument, ktorý pokračuje ako záväzok prostredníctvom Kontinentálnej misie

V tomto kontexte modlitby a života viery sa zrodila túžba po nových Turícach pre Cirkev a záväzok Kontinentálnej misie. Aparecida sa nekončí Dokumentom, ale pokračuje v Kontinentálnej misii.

4) Prítomnosť Našej Panej, Matky Ameriky

Bola to prvá konferencia episkopátu Latinskej Ameriky a Karibiku, ktorá sa uskutočnila v nejakej mariánskej svätyni.

Rozmery Kontinentálnej misie

Kontinentálna misia sa predstavuje v dvoch dimenziách: programovej a paradigmatickej. Programová misia, ako naznačuje jej meno, spočíva v realizácii skutkov misionárskej povahy. Paradigmatická misia zasa v sebe zahŕňa misionársky kľúč pre bežné aktivity partikulárnych cirkví. Je zrejmé, že odtiaľ ako dôsledok vychádza celá dynamika reformy cirkevných štruktúr. „Zmena štruktúr“ (zo zatuchnutých na nové) nie je výsledkom akéhosi štúdia o organizácii funkčného cirkevného podniku, z ktorého by vyšla statická reorganizácia, ale je dôsledkom dynamiky poslania. To, čo spôsobí, že skostnatené štruktúry padnú, to, čo privádza k zmene srdcia kresťanov, je práve misionárskosť. Odtiaľ pramení dôležitosť paradigmatickej misie.

Kontinentálna misia, či už programová alebo paradigmatická, si vyžaduje vytvorenie takého vedomia Cirkvi, ktorá sa disponuje slúžiť všetkým pokrsteným a ľuďom dobrej vôle. Kristov učeník nie je izolovanou osobou v nejakej intimistickej spiritualite, ale je človekom v spoločenstve, aby sa dával druhým. Kontinentálna misia preto v sebe zahŕňa cirkevnú príslušnosť. Táto formulácia, ktorá začína misionárskym učeníctvom a zahŕňa pochopenie kresťanskej identity ako cirkevnej príslušnosti, si vyžaduje, aby sme si ujasnili, aké sú aktuálne výzvy misionárskosti a učeníctva. Uvediem iba dve: vnútorná obnova Cirkvi a dialóg s dnešným svetom.

Vnútorná obnova Cirkvi

Aparecida predstavila ako nevyhnutné pastoračné obrátenie. Toto obrátenie v sebe obsahuje potrebu uveriť Dobrej zvesti, veriť v Ježiša Krista, nositeľa Božieho Kráľovstva v jeho príchode na svet, v jeho prítomnosti, ktorá víťazí nad zlom, veriť v pomoc a vedenie Ducha Svätého, veriť v Cirkev, Kristovo telo a pokračovateľku dynamizmu Vtelenia.

V tomto duchu je dôležité, aby sme si ako Pastieri položili otázky, ktoré sa budú týkať cirkví, ktorým predsedáme. Tieto otázky poslúžia ako návod, prostredníctvom ktorého preskúšame stav našich diecéz v prijatí ducha Aparecidy. Bude vhodné, ak si tieto otázky často vezmeme na spytovanie svedomia:

1. Konáme takým spôsobom, aby bola naša práca a práca našich kňazov viac pastoračná ako administratívna? Kto je hlavným užívateľom cirkevnej práce, Cirkev ako organizácia alebo celkový Boží ľud?
2. Prekonávame pokušenie reaktívne riešiť zložité problémy, ktoré vznikajú? Zaujímame proaktívny postoj? Podporujeme priestor a príležitosti, aby sa prejavilo Božie milosrdenstvo? Uvedomujeme si zodpovednosť za prehodnotenie pastoračných aktivít a funkcie cirkevných štruktúr, snažiac sa o dobro veriacich a spoločnosti?
3. Zapájame v praxi do Misie veriacich laikov? Ponúkame Božie slovo a sviatosti s jasným vedomým a presvedčením, že sa v nich prejavuje Duch?
4. Je pastoračné rozlišovanie obvyklým kritériom diecéznych rád? Sú tieto rady, ako aj farské pastoračné a ekonomické rady, reálnym priestorom pre účasť laikov na konzultáciách, organizácii a pastoračnom plánovaní? Dobré fungovanie týchto rád je rozhodujúce. Myslím, že tu sme veľmi pozadu.
5. My, Pastieri, biskupi a kňazi, uvedomujeme si a sme presvedčení o poslaní laikov a dávame im slobodu, aby kráčali rozlišujúc v súlade s ich cestou učeníkov, poslaním, ktoré im Pán zveruje? Podporujeme ich a sprevádzame, prekonávajúc akékoľvek pokušenie manipulovania a nevhodného podriaďovania? Sme vždy otvorení nechať sa aj sponchybní v našej snahe o dobro Cirkvi a jej poslanie vo svete?
6. Pastorační pracovníci a veriaci celkovo sa cítia byť súčasťou Cirkvi, identifikujú sa s ňou, približujú ju dištancovaným a vzdialeným pokrsteným? Vidíme, že tu sú v hre postoje. Pastoračné obrátenie sa týka v prvom rade prístupov a reformy života. Zmena postojov je nevyhnutne dynamická: „vstupuje do procesu“ a usmerniť ju je možné iba prostredníctvom sprevádzania a rozlišovania. Je dôležité mať stále na mysli, že kompasom, ktorý potrebujeme, aby sme sa nestratili na ceste, je katolícka identita chápaná ako cirkevná príslušnosť.

Dialóg s dnešným svetom

Je užitočné pripomenúť si slová Druhého vatikánskeho koncilu: „Radosti a nádeje, žalosti a úzkosti ľudí dnešných čias, najmä chudobných a všetkých, ktorí trpia, sú zároveň radosťami a nádejami, žalosťami a úzkosťami Kristových učeníkov“ (porov. konšt. Gaudium et spes, 1). Tu spočíva základ dialógu s dnešným svetom.

Odpoveď na bytostné otázky dnešného človeka, osobitne nových generácií, upriamiac pozornosť na spôsob ich reči, si vyžaduje účinnú zmenu, ktorú treba uskutočniť s pomocou evanjelia, Magistéria a sociálnej náuky Cirkvi. Pódiá a aeropágy sú veľmi rozmanité. Napríklad, v jednom meste existujú rozličné imaginárne zoskupenia, ktoré vytvárajú „rôzne mestá“. Ak sa budeme i naďalej pohybovať

iba v parametroch „tradičnej kultúry“, ktorá je podstatne vidiecka, v konečnom dôsledku anulujeme silu Ducha Svätého. Boh je všade: musíme vedieť, ako ho nájsť, aby sme ho mohli ohlasovať jazykom každej kultúry. A každá realita, každá reč má odlišný rytmus.

Niektoré pokušenia proti misionárskemu učeníctvu

Rozhodnutie sa pre misionárskosť učeníka bude podrobené pokúšeniu. Je dôležité vedieť porozumieť stratégii zlého ducha, aby nám to pomohlo pri rozlišovaní. Nejde o vyhánanie démonov, ale jednoducho o zreteľnosť a evanjeliovú dôvtipnosť. Spomeniem niektoré postoje, ktoré spôsobujú Cirkev „pokúšanú“. Je potrebné poznať niektoré aktuálne návrhy, ktoré sa môžu zamaskovať do dynamiky učeníctva a zdržiavať proces pastoračného obrátenia, až kým ho nakoniec celkom zničia.

1) Ideologizácia evanjeliového posolstva. Toto pokúšenie je prítomné v Cirkvi od jej počiatkov: hľadať hermeneutiku evanjeliovej interpretácie mimo samotného posolstva evanjelia. Jeden príklad: Aparecida v istom momente trpela týmto pokúšením v podobe „asepsy“. Použila sa, a bolo to správne, metóda „vidieť, posúdiť, konať“ (b.19). Pokúšenie spočívalo v rozhodovaní sa pre „vidieť“ čisto asketické, „vidieť“ neutrálne, čo je neuskutočiteľné. Videnie je vždy ovplyvnené pohľadom. Nejestvuje akási asketická hermeneutika. Otázka teda znela: Akým pohľadom sa dívame na túto skutočnosť? Aparecida odpovedala: očami učeníka. V tomto duchu sa vyjadrujú body 20 – 32. Sú tu ešte iné spôsoby ideologizácie tohto posolstva, a momentálne sa objavujú v Latinskej Amerike a v Karibiku myšlienky tejto povahy. Uvediem iba niektoré:

a) Socializačný redukcionizmus. Ide najjednoduchšie rozpoznateľnú ideologizáciu. V niektorých momentoch bola veľmi mocná. Spočíva v interpretačnom predpoklade na základe hermeneutiky podľa spoločenských vied. Zahŕňa najrozmanitejšie oblasti: od trhového liberalizmu až po marxistické kategorizácie.

b) Psychologická ideologizácia. Ide o elitárnu hermenutiku, ktorá v konečnom dôsledku redukuje „stretnutie s Ježišom Kristom“ a jeho ďalší rozvoj na istú dynamiku sebazpoznania. Jeho výsledkom je podstatne autoreferenčný postoj. Nemá nič do činenia s transcendentnom a teda ani s misionárskosťou.

c) Gnostický návrh. Je dosť prepojený s predchádzajúcim pokúšením. Zvyčajne sa vyskytuje v elitných skupinách, kde predkladá akúsi vyššiu spiritualitu, značne odtelesnenú, ktorej sa darí vnášať do pastoračných postojov istú „questionis disputatae“. Toto bola prvá odchýlka prvotného spoločenstva a objavuje sa v priebehu dejín Cirkvi vo vylepšených a upravovaných podobách. Ľudovo sa nazýva „katolíci osvietenci“ (pretože sú dedičmi osvieteneckej kultúry).

c) Pelagiánsky návrh. Objavuje sa ako podoba istého reštaurovania. Čeliac ťažkostiam v Cirkvi sa hľadá riešenie čisto disciplinárne, prostredníctvom obnovenia zastaraných spôsobov a foriem, ktoré už ani na kultúrnej úrovni nemajú význam. V Latinskej Amerike sa tomuto smeru darí v malých skupinách, v niektorých nových rehoľných kongregáciách, v tendenciách mať doktrinálnu alebo disciplinárnu istotu. Vo svojej podstate je statický, hoci môže priniesť istú dynamiku ad intra, ktorá však prispieva k zhoršeniu. Snaží sa o „znovu nadobudnutie“ stratenej minulosti.

2) Funkcionalizmus. Jeho účinok v Cirkvi je paralyzujúci. Viac ako pre realitu cesty sa nadchýna pre „plán pochodu na ceste“. Funkcionalistická koncepcia neprípúšťa tajomstvo, zameriava sa na výkonnosť. Redukuje skutočnosť Cirkvi na štruktúru mimovládky. To, na čom záleží je konštatovateľný výsledok a štatistiky. Odtiaľ vychádzajú všetky podnikateľské modalities v Cirkvi. Vytvára sa istý druh „teológie prosperovania“ v organizačnom aspekte pastorácie.

3) Klerikalizmus je tiež jedným z pokúšení dnešného sveta v Latinskej Amerike. Je zaujímavé, že vo väčšine prípadov ide o isté hriechne spolupáchateľstvo: farár klerikalizuje a laik ho prosí, aby ho láskavo klerikalizoval, pretože v podstate je to preňho pohodlnejšie. Fenomén klerikalizmu vo veľkej miere vysvetľuje nedostatok zrelosti a kresťanskej slobody v značnej časti latinskoamerických laikov. Buď nerastú

(vo väčšine) alebo sa uchýľujú pod prikrývky ideologizácií, aj tých, čo sme už spomenuli, alebo do čiastkových a obmedzených spôsobov príslušnosti. V našich krajinách jestvuje istá forma laickej slobody prostredníctvom skúseností ľudu: katolík ako ľud. Tu je evidentná väčšia, vo všeobecnosti zdravá autonómia, ktorá sa podstatne vyjadruje v ľudovej zbožnosti. Túto dimenziu do hĺbky opisuje kapitola Aparecidy o ľudovej zbožnosti. Návrh biblických skupín, základných cirkevných spoločenstiev a pastoračných rád ide v línii prekonania klerikalizmu a rastu zodpovednosti laikov. Mohli by sme pokračovať opisom ďalších pokúšení proti misionárskemu učeníctvu, myslím si však, že tieto sú v tomto momente v Latinskej Amerike a Karibiku najdôležitejšie a najsilnejšie.

Niektoré ekzeziologické kritériá

1. Misionárske učeníctvo, ktoré Aparecida navrhla Cirkvi Latinskej Ameriky a Karibiku je cestou, ktorú chce Boh pre tento „dnešok“. Celá utopistická projekcia (vzhl'adom na budúcnosť) ako aj projekcia reštaurovania (vzhl'adom na minulosť) nie sú od dobrého ducha. Boh je reálny a ukazuje sa „dnes“. V súvislosti s minulosťou sa jeho prítomnosť javí ako „spomienka“ na veľké dielo spásy či už voči jeho ľudu alebo voči každému z nás. Vzhl'adom na budúcnosť je nám darovaná ako „prisľúbenie“ a nádej. V minulosti bol Boh prítomný a zanechal svoju stopu: pamäť nám pomáha stretnúť sa s ním. Do budúcnosti máme iba prisľub... a ten nespočíva v akejsi tisíc a jednej „budúcej udalosti“. „Dnes“ je najviac podobné večnosti, dokonca ešte viac: „dnes“ je iskrou večnosti. V „dnes“ sa hrá o večný život.

Misionárske učeníctvo je povolanie: volanie a pozvanie. Uskutočňuje sa „dnes“ avšak „v napätí“. Nejestvuje statické misionárske učeníctvo. Misionársky učeník nemôže vlastniť seba samého, jeho podstata je v napätí smerom k transcendentnu učeníctva a transcendentnu poslania. Nepripúšťa si vzťahovanie na seba. Alebo sa zameriava na Ježiša Krista, alebo sa vzťahuje na ľudí, ktorým treba ohlasovať. Je subjektom, ktorý sa stáva nadprirodzeným. Subjektom zameraným na stretnutie: stretnutie s Majstrom (ktorý nás pomazáva za učeníkov) a stretnutie s ľuďmi, ktorí očakávajú ohlasovanie.

Preto rád hovorievam, že pozícia misionárskeho učeníka nie je pozíciou stredy, ale periférií: žije v napätí smerom k perifériám... vrátane periférií večnosti v stretnutí s Ježišom Kristom. Rozprávanie o perifériách pri ohlasovaní evanjelia vyvádza zo stredy a zvyčajne máme strach vyjsť zo stredy. Misionársky učeník je „decentrovaný“: centrom je Ježiš Kristus, ktorý zvoláva a posielá. Učeník je poslaný na existenciálne periférie.

2. Cirkev je inštitúcia, ale keď sa postaví do „centra“ sfunkcionalizuje sa a postupne sa premení na mimovládku. Vtedy si Cirkev začne nárokovať, aby mala vlastné svetlo a prestane byť tým „mysterium lunae“, o ktorom hovoria cirkevní otcovia. Čoraz viac sa bude stávať autoreferečnou a jej potreba byť misionárskou sa oslabí. Z „inštitúcie“ sa premení na „dielo“. Prestane byť nevestou a stane sa správkynou; zo služobnice sa premení na kontrolórku. Aparecida chce Cirkev nevestu, matku, služobníčku, uľahčovateľku viery a nie jej kontrolórku.

3. Aparecida relevantným spôsobom predkladá dve pastoračné kategórie, ktoré pramenia zo samotnej originálnosti evanjelia a môžu nám zároveň poslúžiť ako kritérium na prehodnotenie spôsobu, akým cirkevne prežívame misionárske učeníctvo: blízkosť a stretnutie. Ani jedna z týchto kategórií nie je nová, tvoria však modalitu, prostredníctvom ktorej sa Boh zjavil v dejinách. Je Bohom blízkym svojmu ľudu a táto blízkosť dosahuje svoje maximum vo Vtelení. Boh vychádza v ústrety svojmu ľudu. V Latinskej Amerike a v Karibiku jestvujú „vzdialené“ pastorácie, pastorácie disciplinárne, ktoré uprednostňujú princípy, riadenie, organizačné postupy... očividne však bez blízkosti, bez nehy, bez pohladenia. Ignoruje sa „revolúcia nežnosti“, ktorú spôsobilo vtelenie Slova. Máme toľko pastoračných koncepcií s takou dávkou vzdialenosti, ktorá nie je schopná dosiahnuť stretnutie: stretnutie s Ježišom Kristom, stretnutie s bratmi. Od takého druhu pastorácie sa dá očakávať iba ak istý rozmer prozelytizmu, nikdy však neprinesú vloženie sa do Cirkvi ani príslušnosť do nej. Blízkosť vytvára spoločenstvo a príslušnosť, umožňuje stretnutie. Blízkosť nadobúda podobu dialógu a tvorí kultúru stretnutia. Skúšobným meradlom

blízkosti a schopnosti stretnutia každej pastorácie je homília. Aké sú naše homílie? Približujú nás k príkladu nášho Pána, ktorý „hovoril ako ten, čo má moc“ alebo sú čisto predpisové, vzdialené, abstraktné?

4. Ten, ktorý vedie pastoráciu, Kontinentálnu misiu (či už programovú a či paradigmatickú) je biskup. Biskup musí viesť, čo však neznamená pánovite si počínať. Okrem toho, že podčiarknem veľké postavy latinskoamerického episkopátu, ktoré všetci poznáme, chcem ešte naznačiť niektoré línie profilu biskupa, o ktorých som sa už zmienil počas stretnutia s nunciami v Ríme. Biskupi musia byť pastieri, blízki ľuďom, otcovia a bratia, s veľkou jemnosťou; trpezliví a milosrdní. Majú byť mužmi, ktorí milujú chudobu, či už chudobu vnútornú ako slobodu pred Pánom alebo chudobu vonkajšiu ako jednoduchosť a prostotu života. Mužmi, ktorí nemajú „psychológiu kniežat“. Mužmi, ktorí nie sú ambiciózni a sú ženíchmi jednej Cirkvi bez toho, aby očakávali inú. Mužmi schopnými bdieť nad stádom, ktoré im bolo zverené a zveľaďovať všetko, čo ho udržiava v jednote: pozorne strážiť svoj ľud pred možnými nebezpečenstvami, ktoré mu hrozia, predovšetkým však kvôli rozmnoženiu nádeje: nech majú slnko a svetlo v srdciach.

Mužmi, ktorí dokážu s láskou a trpezlivosťou podporovať Božie kroky vo svojom ľude. Biskup má stáť pri svojom ľude trojitým spôsobom: buď vpredu, aby mu naznačoval cestu, alebo v strede, aby ho udržiaval zjednotený a neutralizoval vychýlenia, či vzadu, aby zabránil tomu, aby niekto zaostal a tiež, čo je podstatné, pretože stádo má svoj vlastný zmysel pre nachádzanie nových ciest.

Nechcem pridávať ďalšie podrobnosti o osobe biskupa, iba chcem jednoducho dodať, použijúc toto vyjadrenie, že sme trochu pozadu v súvislosti s pastoračným obrátením. Je dôležité, aby sme sa trochu viac snažili robiť kroky, ktoré od nás chce Pán v tomto „dnes“ Latinskej Ameriky a Karibiku. A bolo by vhodné začať odtiaľto.

Ďakujem vám za trpezlivé počúvanie. Prepáčte mi neusporiadanosť v príhovore a, prosím vás, vezmime vážne naše povolanie služobníkov svätého Božieho ľudu, pretože práve v tomto sa vykonáva a prejavuje naša autorita: v schopnosti slúžiť. Veľká vďaka.

16 Príhovor pápeža Františka počas rozlúčkového ceremoniálu na medzinárodnom letisku v Rio de Janeiro, 28. júla 2013

Pán viceprezident republiky, vážené národné, štátne a miestne authority, drahý arcibiskup São Sebastião do Rio de Janeiro, ctihodní kardináli a bratia v biskupskej službe, drahí priatelia!

O niekoľko okamihov opustím túto vašu vlasť a vrátim sa do Ríma. Odchádzam s myslou naplnenou blaženými spomienkami; a tieto – som si istý – sa premenia na modlitbu. V tejto chvíli začínam pociťovať nostalgiu. Nostalgiu za Brazíliou, týmto národom takým veľkým a veľkého srdca, týmto ľudom takým priateľským. Nostalgiu za otvoreným úprimným úsmevom, ktorý som videl na mnohých ľuďoch, za entuziazmom dobrovoľníkov. Nostalgiu za nádejou v očiach mladých z Nemocnice sv. Františka. Nostalgiu za vierou a radosťou uprostred protivenstiev obyvateľov Varginhe. Mám istotu, že Kristus žije a je skutočne prítomný v konaní nespočetného množstva mladých a veľkom počte ľudí, ktorých som stretol počas tohto nezabudnuteľného týždňa. Vďaka za prijatie a teplo priateľstva, ktoré ste mi preukázali! Aj za týmto začínam pociťovať nostalgiu.

Ďakujem predovšetkým pani prezidentke, ktorá je tu zastúpená viceprezidentom, za to, že pretlmočila vzťah celého brazílskeho ľudu voči Petrovmu nástupcovi. Úprimne ďakujem mojim bratom biskupom a ich mnohým spolupracovníkom, že urobili z týchto dní nádhernú oslavu našej plodnej a radostnej viery v Ježiša Krista. Ďakujem osobitne Dom Oranimu Tempestovi, arcibiskupovi Ria de Janeiro, jeho pomocným biskupom a Dom Raymundovi Damascenovi, predsedovi Konferencie biskupov. Ďakujem všetkým, ktorí sa zúčastnili na eucharistických sláveniach a ďalších podujatiach; ďakujem tým, ktorí ich organizovali, tým, ktorí pracovali na ich prenosoch prostredníctvom médií. Ďakujem nakoniec všetkým ľuďom, ktorí akýmkoľvek spôsobom reagovali na požiadavky prijatia takeého obrovského množstva mladých a v neposlednom rade mnohým, ktorí sa často v tichu a ústraní modlili, aby tieto Svetové dni mládeže boli naozaj skúsenosťou rastu vo viere. Nech vás Boh všetkých odmení tak, ako to len on môže!

V tejto atmosfére vďačnosti a nostalgie myslím na mladých protagonistov tohto veľkého stretnutia: Nech vás Boh požehná za také krásne svedectvo živej, hlbokej a radostnej účasti na týchto dňoch! Mnohí z vás prišli na túto púť ako učeníci; nemám žiadnu pochybnosť o tom, že všetci taraz odchádzajú ako misionári. Skrze vaše svedectvo radosti a služby dovoľte zakvitnúť civilizácii lásky. Na vašich životoch dokážte, že stojí za to vydať sa za vysokými ideálmi, podporovať dôstojnosť každého človeka a vsadiť na Krista a jeho evanjelium. Bol to on, koho sme prišli hľadať v týchto dňoch, pretože je to on, kto nás hľadal ako prvý; je to on, kto nám zapaluje srdce pre ohlasovanie radostnej zvesti vo veľkých mestách a malých obciach na vidieku a na všetkých miestach tohto obrovského sveta. Ja budem aj naďalej žiť obrovskú nádej v mladých ľuďoch v Brazílii a vo svete: cez nich Kristus pripravuje novú jar na celom svete. Ja som videl prvé výsledky tohto siatia, iní sa budú radovať z bohatej úrody!

Moja posledná myšlienka, môj posledný prejav nostalgie sa obracia k Panne Márii v Aparecide. V tejto milovanej svätyni som si pokľakol v modlitbe za celé ľudstvo, a to najmä za všetkých Brazílčanov. Prosil som Máriu, aby posilnila vo vás kresťanskú vieru, ktorá je súčasťou šľachetnej brazílskej duše, rovnako ako mnohých ďalších krajín, je pokladom vašej kultúry, povzbudením a silou pre budovanie nového ľudstva v svornosti a solidarite.

Tento pápež od vás odchádza a hovorí: ‚čoskoro dovidenia‘, s tým ‚čoskoro‘ plným nostalgie, a prosí vás láskavo, aby ste sa nezabudli za neho modliť. Tento pápež potrebuje modlitby vás všetkých. Všetkých vás objímam. Nech vás Boh žehná!